

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Vaidos Višinskaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reformos
įtaka ES ir Lietuvos bylų praktikai**

Vadovas: lekt. Šarūnas Keserauskas
Recenzentas: lekt. Marius Juonys

Vilnius 2011

Turinys

Ižanga	3
SESV 102 straipsnio reforma	6
SESV 102 straipsnio reformos įtaka ES bylų praktikai	9
Dominuojančios padėties nustatymas	9
Grobuoniška kainodara – <i>Wanadoo (France Télécom)</i> byla	11
Susiejimas – <i>Microsoft</i> bylos	15
Išskirtinis prekiavimas ir nuolaidos	19
<i>Tomra</i> byla	19
<i>Intel</i> byla	22
Maržos spaudimas.....	27
<i>Telefónica</i> byla	27
<i>TeliaSonera</i> byla	28
Apibendrinimas.....	31
SESV 102 straipsnio reformos įtaka Lietuvoje	33
Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos iki 2004 m.....	33
Dominuojančios padėties nustatymas	33
AB „Mažeikių nafta“ byla	34
AB „Lietuvos telekomas“ bylos.....	35
SPAB „Stumbras“ byla	36
KLASCO byla.....	37
Laidojimo paslaugų byla.....	38
Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos nuo 2005 m.....	39
AB „Mažeikių nafta“ byla	39
AB „Lietuvos paštas“ byla.....	44
TEO LT byla.....	45
Tarptautinio Vilniaus oro uosto bylos.....	46
Kiti Konkurencijos tarybos nutarimai.....	49
Vertinimas.....	49
Išvados	51

Literatūros sąrašas	52
Santrauka	59
Summary	60

Ižanga

Nagrinėjamos temos aktualumas. Viena pagrindinių konkurencijos teisės dalių – piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimas, Europos Sąjungos mastu įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 102 straipsnyje.¹ Supratus, kad formalus tam tikrų dominuojančių ūkio subjektų veiksmų uždraudimas neatitinka ekonomikos dėsnių ir verslo realijų, Europos Komisija (toliau – Komisija), atsakinga už konkurencijos politikos įgyvendinimą Europos Sąjungoje, jau nuo 2003 m. pradėjo svarstyti galimus pokyčius piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nagrinėjimo srityje. 2005 m. ji paskelbė Diskusijų dokumentą su SESV 102 straipsnio taikymo reformos pasiūlymais, kuri sekė daugybė komentarų.² Tačiau Komisijos prioritetus SESV 102 straipsnio taikymo srityje įtvirtinantis Komunikatas paskelbtas tik 2009 m.³ Nepaisant lydinčios kritikos, jis pasitarnauja teisinio tikrumo principui, nes dominuojančios įmonės dėl pateiktos analizės struktūros galės aiškiau įvertinti savo veiksmus. Reforma svarbi ir visuomenei, kadangi žadama sutelkti dėmesį į piktnaudžiamą elgesį, labiausiai kenkiantį vartotojams. Tačiau realų naujojo požiūrio įsitvirtinimą gali įrodyti tik jo taikymas bylose. Todėl įvertinimas, kokie pokyčiai vystėsi praktikoje nuo pat reformos pradžios yra reikalingas kylančių problemų įvardijimui, jų sprendimui ir tolesnei reformos sėkmei. Juo labiau kad, kai kurių autoriai tvirtinimu, bylose ir toliau išimtinai taikomas pasenęs forma pagrįstas metodas.

Darbo tikslai ir objektas. Šiuo magistro darbu siekiama įvertinti, kaip pasireiškia SESV 102 straipsnio reforma Europos Sąjungos ir Lietuvos konkurencijos institucijų bei teismų praktikoje, pabrėžiant su tuo susijusias problemas. Minėto tikslo siekiama tyrimą suskirstant į tris dalis. Pirmiausiai trumpai apibūdinama pati reforma, jos priežastys, problematika ir kritika. Tuomet apžvelgiama naujausia Europos Komisijos ir Europos Sąjungos teismų praktika bylose, susijusiose su antikonkurenciniu ūkio subjektų elgesiu, nes SESV 102 straipsnio reforma orientuota būtent į šiuos atvejus. Dėl ribotos darbo apimties aptariamos tik tos bylos, kuriose labiausiai atsispindi naujojo požiūrio taikymas, kartu palyginant jas su

---

¹ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OL, 2008 C 115, p.1. Kalbant apie laikotarpį iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo (2009 m. gruodžio 1 d.), naudojant sąvoką „SESV 102 straipsnis“ turimas omenyje tuo metu galiojęs analogiškas Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsnis.

² DG Competition Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary Abuses [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/competition/antitrust/art82/discpaper2005.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

³ Europos Bendrijų Komisijos Komunikatas: Komisijos įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės. OL, 2009 C 45, p. 7.

anksčiau teismų praktikoje suformuluotomis taisyklėmis. Trečiojoje darbo dalyje aptariamos nuo pat naujojo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo⁴ (toliau – Konkurencijos įstatymas) priėmimo nagrinėtos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos, kuriose pasireiškė konkurentus eliminuojantys veiksmai. Taip norėta atidžiau išnagrinėti visą šią negausią praktiką bei įvertinti pokyčius joje po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m., kurioje kaip tik buvo prasidėjęs konkurencijos politikos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi peržiūrėjimas. Teismų sprendimai vertinami tik tuomet, jei jie panaikino analizuojamus Konkurencijos tarybos nutarimus ar juose pateikta naujų argumentų, susijusių su nagrinėjama tema.

Tyrimo metodai. Siekiant užsibrėžto tikslo darbe naudojami istorinis, lingvistinis, loginis, bei sisteminis metodai. Istorinis metodas naudojamas vertinant aplinkybes, kurios nulėmė SESV 102 straipsnio ir kartu atitinkamų nacionalinių konkurencijos teisės normų taikymo pasikeitimus, reformos raidą. Kiti metodai naudojami suvokti SESV 102 straipsnio ir kitų teisės normų, Komisijos paskelbtų dokumentų, Konkurencijos tarybos nutarimų ir teismų praktikos esmę, susieti juos tarpusavyje, įvertinti panašumus ir neatitikimus, apibendrinti atsižvelgiant į doktrinoje pateikiamas nuomones. Kadangi Europos Sąjungos konkurencijos teisei daro įtaką ir JAV antimonopolinis reguliavimas, keletą kartų panaudotas lyginamasis metodas, siekiant atskleisti tam tikros taisyklės (pavyzdžiui, atitinkamo kaštų rodiklio naudojimo ar nuostolių susigrąžinimo galimybės įvertinimo grobuoniškų kainų atveju) kilmę ar pabrėžti svarbą, taip pat pabrėžti galimus skirtingus požiūrius į dominuojančių ūkio subjektų veiksmų pasekmes (*Microsoft* bylos atvejis).

Darbo originalumas. Publikuotų Lietuvos autorių mokslo darbų konkurencijos teisės srityje yra vos keletas. Kai kuriuose paliečiami tam tikri nagrinėjamos temos aspektai, pavyzdžiui, R. Moisejevo disertacijoje – grobuoniškos kainodaros vertinimo praktika.⁵ Tačiau išsamiai SESV 102 straipsnio reformos poveikis bylų praktikai nagrinėtas nebuvo. Tas pats pasakytina ir apie studentų baigiamuosius darbus. 2008 m. buvo apgintas magistro darbas tema „EB steigimo sutarties 82 straipsnio taikymo reforma“, bet jame neanalizuota naujausia

---

⁴ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.

⁵ MOISEJEVAS R. *Grobuoniška kainodara kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Europos Bendrijų konkurencijos teisėje forma*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S).

bylų praktika. Kituose magistro darbuose reformos įtaka aptariama tik pavienių aspektų – lojalumo nuolaidų, objektyvaus pateisinamumo – kontekste.

Šaltiniai. Darbo objektas ir tikslai lėmė tai, jog pagrindiniu tyrimo šaltiniu yra Europos Komisijos sprendimai, Konkurencijos tarybos nutarimai bei Europos Sąjungos ir Lietuvos teismų praktika. Jie analizuojami naudojantis Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo, Konkurencijos įstatymu, Komisijos Diskusijų dokumentu ir Komunikatu, šių dokumentų komentarais bei konkurencijos teisės doktrina (Whish, Jones, Monti ir kiti autoriai). Paminėtina, jog į šiais metais išleistą lietuvių autoriaus I. Vėgėlės Europos Sąjungos teisės monografiją⁶ įtrauktas ir skyrius apie piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, tačiau ši tema apibūdinama gana trumpai ir atskirai neaptariant SESV 102 straipsnio reformos, todėl šiuo šaltiniu darbe nėra remiamasi.

---

⁶ VĖGĖLĖ, Ignas. *Europos Sąjungos teisė. Vidaus rinkos laisvės, konkurencija ir teisės derinimas*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.

SESV 102 straipsnio reforma

SESV 102 straipsnyje nustatyta, jog „kaip nesuderinamas su vidaus rinka draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.“⁷ Jame numatyti ir galimi piktnaudžiavimo praktikos atvejai: 1) nesąžiningas kainų arba kokių nors kitų nesąžiningų prekybos sąlygų nustatymas; 2) gamybos, rinkų arba technikos raidos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus; 3) nevienodų sąlygų taikymas lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais; 4) vertimas prisiimti papildomus išpareigojimus, kurių pobūdis ir paskirtis neturi nieko bendra su tokių sutarčių dalyku. Straipsnio taikymas ilgą laiką buvo paremtas formaliu metodu. Buvo teigiama, jog keturi SESV 102 straipsnio punktai neišvardija visų įmanomų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pavyzdžių, bet pateikia visas piktnaudžiamą elgesio kategorijas.⁸ Todėl jei dominuojančio ūkio subjekto veiksmai atitikdavo formalius uždraustų veiksmų požymius, jie laikyti neteisėtais. Tačiau dėl verslo dinamiškumo toks taikymas ėmė neatitikti ekonominės realybės – kilo grėsmė nubausti konkurencijai naudingą elgesį ar priešingai – neigiamus efektus sukelti elgesį laikyti teisėtu. Taip kilo poreikis modifikuoti SESV 102 straipsnio taikymą, neatsiejamas nuo Europos Sąjungos institucijų tikslo sukurti ir išlaikyti stiprią bei konkurencingą vidaus rinką.⁹ Iki 2004 m. dauguma konkurencijos teisės institutų jau buvo vienaip ar kitaip reformuoti – priimtas naujas Susijungimų reglamentas, Komisijos gairės susitarimų atžvilgiu. Taigi 2003 m. Komisija pradėjo ir savo politikos SESV 102 straipsnio taikymo srityje peržiūrą. Tam darė įtaką ir Modernizavimo reglamentu¹⁰ įtvirtinti pasikeitimai, kai nacionalinės konkurencijos institucijos įgijo kompetenciją taikyti SESV 102 straipsnį.¹¹ Todėl gairės, padedančios vienodai taikyti šį straipsnį skirtingose Europos Sąjungos šalyse, buvo iš tiesų reikalingos, juolab kad ir pati Komisija bei Europos Sąjungos teismai iki tol nagrinėjo bylas

---

⁷ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OL, 2008 C 115, p.1.

⁸ Global Competition Law Centre of College of Europe. *GCLC Research Papers on article 82 EC*, [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-04-08], p. 52. Prieiga per internetą: <<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

⁹ FAULL, J.; NIKPAY, A. *The EC Law of Competition*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, p. 414.

¹⁰ 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose įgyvendinimo. OL, 2004 m. specialusis leidimas, 8 skyrius, 2 tomas, p. 205.

¹¹ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p. 296.

neturėdami jokios aiškios ar bent abstrakčios analizės sistemos.¹² Be to, kadangi veiksmų pripažinimas neteisėtais pagal SESV 102 straipsnį ir/ar atitinkamas nacionalinės teisės normas sukelia labai rimtas pasekmes – dideles baudas, įpareigojimus nutraukti veiksmus ar pakeisti jų pobūdį, svarbu užtikrinti ir pačių dominuojančių ūkio subjektų bei juos konsultuojančių teisininkų teisinį tikrumą, nurodant aiškias ir praktikoje pritaikomas taisykles.¹³ 2005 metų gruodžio mėnesį paskelbtame Diskusijų dokumente išdėstyti Komisijos siūlymai, kaip ateityje turėtų būti taikoma efektais paremta analizė pagrindinių antikonkurencinio elgesio rūšių atžvilgiu. Šios idėjos susilaukė daugybės komentarų, 2006 metais buvo surengtas viešas jų svarstymas. Iš pradžių tikėtasi, jog iki 2007 metų bus priimtos bent preliminarios gairės nagrinėjamu klausimu, tačiau doktrinoje buvo minima, jog Komisijos pranešimas turės būti priimtas atsižvelgiant į teismų praktiką, o ji yra labai prieštaringa.¹⁴ Todėl Komunikatas – Komisijos įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės¹⁵ – pasirodė tik 2009 metais. Jame išdėstomas siekis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi veiksmus nagrinėti ne pagal formalius požymius, o efektais paremtu metodu. Šis požiūris reikalauja ištyrimo, kaip veikia konkurencija atitinkamoje rinkoje ir kokią įtaką jai daro dominuojančio subjekto elgesys, bei paaiškinimo, kaip tas elgesys kenkia vartotojams. Efektais paremta analizė taikant SESV 102 straipsnį buvo naudojama ir anksčiau, bet tai nebuvo daroma sistemiškai ir vis dėlto nemažos dalies elgesio rūšių atžvilgiu forma paremtas metodas ėmė viršų.¹⁶

Įrodyti antikonkurencinį elgesį nėra lengva užduotis, tai konkurencijos teisės sritis, kur sunku priimti universalias taisykles ir kur kiekviena byla neretai yra labai individuali. Todėl doktrinoje išreiškiama kritika, jog, nors Komisija Komunikate apibūdina savo veiklos prioritetus abstrakčia forma, dalis dokumento aiškiai parašyta remiantis konkrečių bylų specifinėmis aplinkybėmis, todėl sunkiai pritaikoma universaliai.¹⁷ Tačiau gairių

---

¹² O'DONOGHUE, R.; PADILLA, J. *The Law and Economics of Article 82*. Hart Publishing, Oxford, 2006, p. 17.

¹³ WHISH R. *Competition Law*. 6th ed. Oxford: University Press, Oxford, 2008, p. 189.

¹⁴ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 2nd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2004, p. 527.

¹⁵ Europos Bendrijų Komisijos Komunikatas: Komisijos įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės. OL, 2009 C 45, p. 7.

¹⁶ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p. 296.

¹⁷ LANG, J. T. *Article 82 EC – The Problems and the Solution*. FEEM Working Paper No. 65.2009 [interaktyvus]. September 3, 2009 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1467747> [žiūrėta 2011-04-08].

pritaikomumą geriau bus galima įvertinti, stebint dominuojančių įmonių antikonkurencinių veiksmų analizę ateityje. Kol kas svarbu išnagrinėti ir tai, ar apskritai taikomas efektais pagrįstas metodas, ar laikomasi siekio apsaugoti vartotojų gerovę, kaip tai vertina mokslininkai ir praktikai, bei su kokiomis problemomis susiduriama.

SESV 102 straipsnio reformos įtaka ES bylų praktikai

Komisija pažymi, jog dar prieš išleidžiant Komunikatą ir netgi prieš pasirodant Diskusijų dokumentui efektais paremtas požiūris jau buvo taikomas tokiose bylose kaip *Wanadoo*, *Microsoft* ir *Telefónica*.¹⁸ Toliau bus aptariama Komisijos bei ES teismų praktika, pradedant šiomis bylomis ir baigiant pačiomis naujausiomis, palyginant su ankstesniuose sprendimuose suformuluotomis taisyklėmis, pabrėžiant ekonominio požiūrio apraiškas ir išryškinant kylančias problemas.

Dominuojančios padėties nustatymas

Komisijos Komunikato 12 punkte buvo išskirti svarbiausi dominuojančios padėties nustatymo veiksniai – dominuojančios įmonės ir jos konkurentų padėtis rinkoje, konkurentų plėtimosi ir patekimo į rinką sąlygos, kompensuojanti pirkėjų galia. Šie kriterijai būdavo analizuojami teismų praktikoje ir iki reformos, tačiau Komisija pagaliau atsisakė dominavimo prezumpcijos pagal rinkos dalis ir Komunikate įvedė nedominavimo prezumpciją: „dominuojanti padėtis mažai tikėtina, jei įmonės dalis atitinkamoje rinkoje yra mažesnė kaip 40 procentų“¹⁹ (Diskusijų dokumente figūravo dominavimo prezumpcija esant 50 procentų rinkos daliai, o nedominavimo prezumpcija buvo nustatyta daug žemesnei, 25 procentų rinkos daliai, dėl ko Komisija buvo stipriai kritikuojama). Taigi žengtas labai svarbus žingsnis priartėjant prie efektais grįsto metodo, nes rinkos dalių kriterijus vardinamas kaip lygiareikšmis kartu su kitais veiksniais. Jis atsispindėjo ir Komisijos sprendimuose, nors šis tyrimas nebuvo aktualus visose bylose, dėl neginčytinos kai kurių dominuojančių subjektų monopolijos atitinkamose rinkose.

Microsoft byla buvo susijusi su dominavimu dviejose skirtingose rinkose.²⁰ Dominuojančią padėtį asmeninių kompiuterių operacinių sistemų rinkoje pripažino ir pati kompanija. Jį rodė turimos labai didelės rinkos dalys, kurias bendrovė išlaikė ne trumpiau

---

¹⁸ 2008m gruodžio 3 d. Komisijos pranešimas spaudai *Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1877&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [žiūrėta 2011-04-08].

¹⁹ Komunikato 14 punktą.

²⁰ Komisijos 2004 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.792, *Microsoft*, OL, 2007 L 32, p. 23.

kaip nuo 1996 m. (paskutiniaisiais metais viršijo 90 procentų) ir labai didelės patekimo į rinką kliūtys. Jos panagrinėtos išsamiau, ypač tinklo efektai. Komisijos išnagrinėti įvairūs duomenys patvirtino *Microsoft* dominuojančią padėtį ir tinklo serverių operacinių sistemų rinkoje, nors ši nebuvo tokia akivaizdi. Rinkos dalys nebuvo įvardytos tiksliai, bet nustatyta, jog korporacija pirmavo užimamos rinkos dalies dydžiu, viršijusiu, vertinant pagal visus parametrus, 50 procentų rinkos, ir pagal daugumą parametrų sudarančiu apie 60–75 procentų. Taip pat pažymėta, kad asmeninių kompiuterių operacinių sistemų ir tinklo serverių operacinių sistemų rinkos yra susijusios glaudžiais komerciniais ir techniniais ryšiais, todėl *Microsoft* dominavimas asmeninių kompiuterių operacinių sistemų rinkoje labai paveikė gretutinę tinklo serverių operacinių sistemų rinką. Dominuojančios padėties buvimas paremtas ir egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. Komisija dominuojančią padėtį analizavo pakankamai išsamiai, atskleisdama subjekto ekonominę galią, tai parodo nesirėmimą rinkos dalių prezumpcijomis, nors jos dar buvo minimos 2005 m. Diskusijų dokumente. Analogiškai dominavimas buvo vertinamas ir antrojoje *Microsoft* susiejimo byloje²¹, kas rodo praktikos nuoseklumą.

Tomra byloje buvo nustatyta, jog šios grupės įmonių rinkos dalys iki 1997 m. nuolat buvo didesnės nei 70 procentų, o nuo 1997 m. jos viršijo 95 procentus.²² Tačiau išnagrinėti ir kiti kriterijai, minimi Diskusijų dokumente ir Komunikate.²³ Visose atitinkamose rinkose *Tomra* grupės įmonių turima rinkos dalis buvo daugiopai didesnė už jų konkurentų rinkos dalis, konkurentų padėtis buvo silpna, rinkoje nebuvo didelės pirkėjų galios. Tik visa tai įvertinus pasakyta, jog *Tomra* grupė nesusiduria su aktyvia konkurencija nei vienoje nagrinėjamoje nacionalinėje rinkoje, taigi užima jose dominuojančią padėtį. Šį vertinimą dėl jo visapusiškumo galima laikyti atitinkančiu ekonominį požiūrį, nes, nepaisant labai didelių rinkos dalių, kreiptas dėmesys į visus svarbius kriterijus.

Panašus vertinimas matomas ir *Intel* byloje.²⁴ Per 10 metų laikotarpį, dėl kurio buvo priimtas sprendimas (1997 – 2007 m.), *Intel* visą laiką užėmė labai didelę rinkos dalį – daugiau kaip arba apie 70 procentų x86 centrinių procesorių rinkos. Tačiau Komisija, netaikydama dominavimo prezumpcijos, analizavo ir kitus kriterijus – įėjimo į rinką barjerus. Ji nustatė, kad yra didelių kliūčių patekti į x86 centrinių procesorių rinką ir joje plėstis. Šias

---

²¹ Komisijos 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje COMP/C-3/39.530, *Microsoft (tying)*, OL, 2010 C 36, p. 7.

²² Komisijos 2006 m. kovo 29 d. sprendimas byloje COMP/E-1/38.113, *Prokent-Tomra*, OL, 2006 C 219, p. 12.

²³ Diskusijų dokumento 28 ir Komunikato 12 punktai.

²⁴ Komisijos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.990, *Intel*, OL, 2009 C 227, p. 13.

kliūtis lemia moksliniams tyrimams ir plėtrai reikalingos investicijos, intelektinė nuosavybė ir gamybos priemonės, reikalingos x86 centriniams procesoriams gaminti. Stipri *Intel* prekių ženklo padėtis ir dėl to atsiradusi produkto diferenciacija taip pat yra kliūtis patekti į rinką. Nustatytos didelės kliūtys patekti į rinką ir joje plėstis sutapo su stebimos rinkos struktūra, kurioje visi *Intel* konkurentai, išskyrus *AMD*, paliko rinką arba užėmė nereikšmingą jos dalį. Analizuojant *Intel* veiksmų teisėtumą sprendime vėliau nurodoma, kad kai kurie originalios įrangos gamintojai, visų pirma *Dell* ir *HP*, yra strategiškai svarbesni už kitus, nes gali padėti centrinių procesorių gamintojui patekti į rinką pirkėjų galia. Komunikate Komisija kaip vieną pagrindinių kriterijų vertinant dominavimo egzistavimą vardija ir kompensuojančią perkamąją galią.²⁵ Tuo *Intel* bandė pagrįsti savo dominuojančios padėties nebuvimą, teigdama, jog nuolaidas originalios įrangos gamintojams teikė dėl patiriamo klientų konkurencinio spaudimo, nes jie turėjo galimybę pasirinkti verslo partneriu konkurentą *AMD*.²⁶ Tačiau Komisija atmetė šiuos argumentus. Ji pažymėjo, jog pačių originalios įrangos gamintojų klientai neretai reikalauja, jog įsigijami kompiuteriai turėtų *Intel* x86 procesorius, todėl *Intel* originalios įrangos gamintojams yra neišvengiamas prekybos partneris, jie priklauso nuo šios kompanijos.²⁷ *Intel* turimą rinkos galią, anot Komisijos, parodė ir faktas, kad įmonė galėjo suteikiamas nuolaidas padaryti priklausomas nuo dalinio ar visiško išskirtinio pirkimo įsipareigojimų, o originalios įrangos gamintojai priėmė šias sąlygas.²⁸ *Intel* sprendime galima matyti visų trijų Komunikato 12 punkte nurodytų kriterijų išsamią analizę, taigi Komisija remiasi savo nurodytomis gairėmis ir, vertindama dominavimą, iš tiesų aiškiai taiko ekonominį požiūrį.

Grobuoniška kainodara – *Wanadoo (France Télécom)* byla

Kainos yra vienas svarbiausių aktyvios konkurencijos variklių. Dominuojantys ūkio subjektai taip pat turi teisę konkuruoti kainomis. Tačiau kai peržengiama normalios konkurencijos riba ir toks elgesys yra nepateisinamas įprastais komerciniais argumentais, jis gali būti pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi. Taip būna grobuoniškos kainodaros atveju: nepagrįstai sumažinant kainas tikimasi išstumti konkurentus iš rinkos arba apriboti jų

---

²⁵ Komunikato 12 punktas.

²⁶ Komisijos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.990, *Intel*, OL, 2009 C 227, p. 13, 885 punktas.

²⁷ *Ibid*, 886, 890 punktai.

²⁸ *Ibid*, 895 punktas.

galimybes konkuruoti, taip pat neleisti patekti į rinką naujiems konkurentams. Pasiekęs šį tikslą ir taip išlaikęs ar net sustiprinęs savo dominuojančią padėtį rinkoje, subjektas gali susigrąžinti patirtus nuostolius pakeldamas kainas iki ankstesnio lygio ir dar labiau jas padidindamas. Kadangi teisėta ir sąžininga konkurencija taip pat pasireiškia kainų mažinimu, svarbiausias klausimas šiuo atveju yra, kaip nubrėžti ribą, kada kainų sumažinimas jau bus laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ir SESV 102 straipsnio pažeidimu. Žvelgiant istoriškai, JAV konkurencijos teisėje precedentų pagrindu susiformavo vadinamoji „Areeda and Turner“ taisyklė, pirmą kartą pasiūlyta 1975 m. išleistame straipsnyje. Pagal ją preziumuojama, kad žemesnės nei vidutiniai kintamieji kaštai kainos yra grobuoniškos. (Tiesa, iš pradžių siūlyta kaip atskaitos tašką naudoti ribinius kaštus, bet dėl jų nustatymo sudėtingumo pasirinktas artimas rodiklis vidutiniai kintamieji kaštai).²⁹ Vėliau Europos Teisingumo Teismas (toliau – ETT) *AKZO* byloje suformulavo kiek platesnes taisykles: žemesnių nei vidutiniai kintamieji kaštai kainų taikymas ir aukštesnių nei vidutiniai kintamieji kaštai, bet žemesnių nei vidutiniai bendrieji kaštai kainų taikymas esant planui išstumti iš rinkos konkurentus laikomas grobuoniška kainodara ir yra SESV 102 straipsnio pažeidimas.³⁰ Prezumpcijų taikymas atskleidžia formalų požiūrį, kurį siekė pakeisti Komisija. Pirmosios šio siekio apraiškos, kaip ir nagrinėjant grobuoniškas kainas vis dar kylančios problemos atsispindi toliau aptariamoje *Wanadoo (France Télécom)* byloje.

2003 m. liepos 16 d. *Wanadoo Interactive* (toliau – *Wanadoo*) buvo nubausta 10,35 mln. eurų bauda už SESV 102 straipsnio pažeidimą taikant grobuonišką kainodarą. Komisija nustatė, jog iki 2001 m. rugpjūčio buvo taikytos aiškiai žemesnės nei vidutiniai kintamieji kaštai, o vėlesniu laikotarpiu – apytikriai lygios vidutiniams kintamiesiems kaštams, bet ryškiai žemesnės už vidutinius bendruosius kaštus kainos.³¹ Taigi *Wanadoo* iki 2002 m. pabaigos patyrė žymius nuostolius. Jos vidaus dokumentai parodė, jog ši praktika buvo taikoma turint planą išstumti iš rinkos konkurentus, buvo numatoma ją tęsti ir ateinančiais metais. Sprendime remtasi jau minėtomis *AKZO* byloje suformuluotomis taisyklėmis. Diskusijų dokumente ir Komunikate Komisija nusprendė vietoj vidutinių

---

²⁹ LEARY, Thomas B. Speech before the Steptoe & Johnson and Analysis Group/Economics 2001 Antitrust Conference Washington, D.C [interaktyvus]. May 10, 2001 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftc.gov/speeches/leary/learyneedforobjecandpredic.shtm>> [žiūrėta 2011-04-08]. Taip pat dėl ribinių kaštų rodiklio naudojimo neefektyvumo pasisako ir Komisija Diskusijų dokumento 107 punkte.

³⁰ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje 62/86 *AKZO Chemie v. Commission of the European Communities* (1991), ECR I-3359.

³¹ Komisijos 2003 m. liepos 16 d. sprendimas byloje COMP/38.233, *Wanadoo Interactive*.

kintamųjų kaštų naudoti vidutinių išvengiamųjų kaštų sąvoką,³² tačiau *Wanadoo* byla nagrinėta dar prieš išleidžiant šiuos dokumentus ir buvo remtasi ankstesniu atskaitos tašku. Komunikate nebeatkartojamos tradicinės *AKZO* bylos prezumpcijos – mažesnes nei vidutiniai išvengiamieji kaštai kainas Komisija ketina laikyti tik akivaizdžiu nuostolingo elgesio įrodymu, bet tai dar nereiškia, jog automatiškai bus pažeidžiamas SESV 102 straipsnis. Nuostolingu elgesiu gali būti ir nebūtinai žemesnių už kaštus kainų nustatymas – pakanka, kad būtų patirti nuostoliai, kurių buvo įmanoma išvengti. Komisija teigia, jog tai kartais gali padėti nustatyti ir tiesioginiai įrodymai, tokie kaip dominuojančio subjekto dokumentai, parodantys nuostolingo elgesio planą. Matoma, kad subjektyvūs ketinimai jau nebėra paties pažeidimo nustatymo dalimi. Tai buvo pagrįstai kritikuojama teigiant, jog konkurentų išėjimo iš rinkos siekia kiekviena įmonė, tačiau šį siekį galima įgyvendinti ir teisėtomis konkurencijos priemonėmis.³³ Tačiau svarbiausia reformos atžvilgiu yra tai, kad pagal Komunikatą pažeidimui konstatuoti turi būti nustatoma, jog elgesys gali sukelti antikonkurencinį galimybių ribojimą ir žalą vartotojams. Tai gali parodyti faktiniai pokyčiai rinkoje. Juos ir vertino Komisija nagrinėjamame sprendime. Nustatyta, kad *Wanadoo* rinkos dalis neteisėtų veiksmų laikotarpiu padidėjo beveik 30 procentų, konkurentų rinkos dalis mažėjo, o vienas iš jų buvo priverstas pasitraukti iš rinkos. Nors pati analizės struktūra vėliau išleistuose reformos dokumentuose, ypač Komunikate, buvo gerokai modifikuota, laikoma, jog *Wanadoo* byloje jau taikytas ekonominis požiūris, nes Komisija nesirėmė vien tik neteisėtumo prezumpcijomis, bet ir analizavo kompanijos veiksmų pasekmes rinkoje.

2009 m. ETT patvirtino Komisijos ir Pirmosios instancijos teismo sprendimus *Wanadoo* byloje.³⁴ Teismai nagrinėjo ir aktualų klausimą, ar norint nustatyti piktnaudžiaujamą elgesį būtina įrodyti dominuojančio subjekto galimybę ateityje susigrąžinti dėl žemesnių už kaštus kainų patirtus nuostolius. JAV konkurencijos teisėje didelė nuostolių susigrąžinimo tikimybė (angl. – *dangerous probability of recoupment*) yra pažeidimo

---

³² Diskusijų dokumento 108 ir Komunikato 64 punktai.

³³ GOETYN, Geert *et al.*. Predatory pricing. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

³⁴ Europos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-202/07 P, *France Télécom SA v. Commission of the European Communities*, dar nepaskelbtas. Komisijos sprendimo priėmimo metu *Wanadoo Interactive* priklausė *France Télécom* grupei, 2004 m. tapo *France Télécom*.

nustatymo dalis.³⁵ Už galimybės susigražinti nuostolius testo įtraukimą į grobuoniškos kainodaros vertinimą bylos nagrinėjimo metu pasisakė generalinis advokatas Mazák.³⁶ Panašus požiūris neretai dėstomas ir doktrinoje.³⁷ Tai, jog grėsmė konkurencijai kyla tik tada, kai grobuoniškas kainas seka nuostolių susigražinimo laikotarpis, laikoma vienu iš nedaugelio teiginių, dėl kurio ekonomistai atrodo vieningai sutariantys.³⁸ Vis dėlto ETT laikėsi kitokios pozicijos, teigdamas, jog nuostolių susigražinimo galimybė nėra būtina sąlyga įrodyti SESV 102 straipsnio pažeidimui. Bet Teismas pabrėžė, jog tai neužkerta kelio Komisijai įvertinti nuostolių susigražinimo galimybę. Būtent tai ji Komunikate mini kaip vieną galimų žalos vartotojams pagrindimų.³⁹ Tačiau ši žala gali būti nustatyta ir remiantis kitomis prielaidomis, pavyzdžiui, jog grobuoniškas elgesys gali neleisti sumažėti kainoms ar atitolinti tokį sumažėjimą, kuris įvyktų normaliomis sąlygomis.⁴⁰ Tokiu atveju vartotojams būtų pakenkta net ir dominuojančiai įmonei nesusigražinus prarastų nuostolių. Panašiai pasisakė ir Teismas: „tai, jog nėra jokios galimybės padengti nuostolius, nepakanka, kad būtų galima atmesti galimybę, jog nagrinėjama įmonė vėliau sustiprins savo dominuojančią padėtį, ypač iš rinkos pasitraukus vienam ar keliems jos konkurentams, o rinkoje egzistuojanti konkurencija, kuri kaip tik dėl nagrinėjamos įmonės jau buvo susilpnėjusi, dar labiau susilpnės, o vartotojai, sumažėjus pasirinkimo galimybėms, patirs žalą.“⁴¹ Ši pozicija laikytina pateikiančia pagrįstą atsakymą į ginčus dėl būtinumo įrodyti nuostolių susigražinimo galimybę ir palankia vartotojų gerovės atžvilgiu, nes lieka daugiau būdų įrodyti galimą žalą. Jos išreiškimą ir byloje Komisijos vykdytą dominuojančios įmonės veiksmų pasekmių tyrimą galima laikyti modernaus požiūrio į SESV 102 straipsnio taikymą pasireiškimu.

---

³⁵ BALLESTEROS, Iratxe Gurpegui; SZARKA, Agnes. *Predatory pricing in the telecoms sector: the ECJ rules on the issue of recouping losses*. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2009, nr. 2 [žiūrėta 2011-04-08], p. 36. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2009_2_8.pdf> [žiūrėta 2011-04-08].

³⁶ 2008 m. rugsėjo 25 d. generalinio advokato Mazák išvada byloje C-202/07 P, *France Télécom v. Commission*.

³⁷ GOETYN, Geert *et al.*. *Predatory pricing*. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą:

<<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

³⁸ KORAH, V. *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practise*. 7th ed. Oxford and Portland: Hart Publishing, 2000, p. 125.

³⁹ Komunikato 70 punktas.

⁴⁰ Komunikato 71 punktas.

⁴¹ Europos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-202/07 P, *France Télécom SA v. Commission of the European Communities* (dar nepaskelbtas), 112 punktas.

Susiejimas – *Microsoft* bylos

2004 m. gegužės 24 d. Komisija nubaudė kompaniją *Microsoft* daugiau nei 497 mln. eurų bauda už SESV 102 straipsnio pažeidimą – asmeninių kompiuterių operacinės sistemos „Windows“ ir grotuvo „Windows Media Player“ (toliau – *WMP*) susiejimą ir atsisakymą pateikti konkurentams informaciją bendradarbiavimui.⁴² Byloje buvo išdėstyti 4 elementai, reikalingi susietims pardavimams pripažinti piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi: 1) du atskiri produktai; 2) dominavimas siejančiojoje rinkoje; 3) atėmimas iš vartotojų galimybės įsigyti siejantįjį produktą be susietojo; 4) konkurencijos rinkoje apribojimas. Šie kriterijai ankstesnėje praktikoje nebuvo aiškiai suformuluoti, taigi galima pastebėti Komisijos pradėtos SESV 102 straipsnio taikymo reformos įtaką, kuri pasireiškia siekiu struktūriškai apibrėžti analizės ribas, padidinti teisinį aiškumą. *Microsoft* sprendimo kontekste buvo parašyta ir Diskusijų dokumento dalis apie susiejimą.⁴³ Jame, taip pat ir Komunikate vardijami tie patys SESV 102 straipsnio pažeidimui pripažinti reikalingi kriterijai, išskyrus trečiąjį,⁴⁴ tačiau jau pats susiejimo apibrėžimas sako, jog klientai, perkantys siejantįjį gaminį, kartu privalo iš dominuojančios įmonės įsigyti ir susietąjį gaminį, taip atimama galimybė įsigyti siejantįjį produktą atskirai. Taigi *Microsoft* byla nubrėžė gaires ir vėlesnių sprendimų susiejimo bylose nagrinėjimui.

Susiejimas gali turėti daug konkurencijos procesui naudingų privalumų – gamybos, platinimo ir sandorių kaštų sumažinimas, produktų tobulinimas ir jų kokybės gerinimas, kainų sumažėjimas,⁴⁵ taip pat patogumas vartotojams. Tačiau susieti pardavimai gali sukelti konkurencijos problemų, nes leidžia dominavimą iš vienos rinkos perkelti į kitą. Kadangi vartotojai šiuo atveju turėjo galimybę atsisiųsti grotuvus internetu, neretai nemokamai, tai neleido antikonkurencinio poveikio numanyti dėl paties *Microsoft* elgesio pobūdžio, kaip būdavo klasikinėse bylose. *Hilti* byloje įmonė užėmė dominuojančią padėtį automatinių vinių šautuvų rinkoje ir siekė, kad jie būtų naudojami tik kartu su jos gaminamomis vinių

---

⁴² Komisijos 2004 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.792, *Microsoft*, OL, 2007 L 32, p. 23.

⁴³ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p.528.

⁴⁴ Diskusijų dokumento 183 ir Komunikato 50 punktai.

⁴⁵ AHLBORN, Christian; BAYLEY, David; CROSSLEY, Helen. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08], p. 170-173. Prieiga per internetą:

<<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

apkabomis.⁴⁶ *Tetra Pak II* byloje tokia pati praktika buvo vykdoma pakavimo įrenginių ir kartono pakuočių atžvilgiu.⁴⁷ Šiose bylose susiejimas laikytas *per se* pažeidimu.⁴⁸ Tuo tarpu *Microsoft* byloje buvo atlikta išsami elgesio ir jo pasekmių analizė. Įvertinta, kad korporacija savo beveik visuotinai naudojamą „Windows“ operacinę sistemą pavertė *WMP* distribucijos kanalu, antikonkurenciniu būdu užsitikrindama sau pranašumą. Taip konkurentai grotuvų rinkoje dėl susiejimo atsidūrė blogesnėje padėtyje, nepaisant to, kad jų produktai galėjo būti netgi patrauklesni savo savybėmis. Tai taip pat paskatino kitus gamintojus kurti grotuvo turinį, įvairias taikomas programas, suderintas būtent su *WMP*, taigi buvo sukurti įėjimo į rinką barjerai potencialiems konkurentams. Tokia praktika, Komisijos teigimu, buvo trukdoma normaliam konkurencijos procesui, ribojamas technologijų vystymasis ir naujovių kūrimas. Todėl negalima visiškai pritarti nuomonei, jog tirdama *Microsoft* elgesį Komisija tiesiogiai nei vienoje vietoje nevertino žalos.⁴⁹ Galbūt būtų tiksliau sakyti, jog ji nebuvo analizuojama detalai. Taip pat per mažai dėmesio skirta galimybės, kad teigiami elgesio padariniai nusvers neigiamus, apsvarstymui, kadangi susiejimas technologinės integracijos būdu daugeliu atvejų sukuria efektyvesnius produktus, todėl pasitarnauja vartotojų gerovei, juo labiau kad *WMP* integravimas į „Windows“ vartotojams nepridėjo jokio papildomo mokesčio.⁵⁰ Komisijos sprendimas taip pat buvo kritikuojamas dėl to, kad nebuvo vertinta, ar būtų paklausa „Windows“ operacinei sistemai be integruoto *WMP*, teigiant, jog be to negalėjo būti nustatyta, ar *Microsoft* veiksmai pakenkė konkurencijai, ar kaip tik buvo normalus komercinis elgesys.⁵¹ Tačiau kad ir kokia kritika sektų *Microsoft* sprendimą,

---

⁴⁶ Pirmosios instancijos teismo 1991 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje T - 30/89, *Hilti v. Commission of the European Communities* (1991), ECR II-1439.

⁴⁷ Pirmosios instancijos teismo 1994 m. spalio 6 d. sprendimas byloje T - 83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission of the European Communities* (1994), ECR II-0755.

⁴⁸ AHLBORN, Christian; BAYLEY, David; CROSSLEY, Helen. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08], p. 166. Prieiga per internetą:

<<http://www.coleuop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

⁴⁹ PERDOLESI, Roberto; RENDA, Andrea. The European Commission's Case Against Microsoft: Kill Bill? In *World Competition* [interaktyvus] 2004, nr. 27 (4) [žiūrėta 2011-04-08], p. 560. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>> [žiūrėta 2011-04-08].

⁵⁰ *Ibid*, p. 563.

⁵¹ EVANS, D. S.; PADILLA, A. J. *Tying Under Article 82 and the Microsoft decision: A Comment on Dolmans and Graf* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą:

<http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=596663> [žiūrėta 2011-04-08].

akivaizdu, jog subjekto veiksmai nebuvo laikomi *per se* pažeidimu.⁵² Taigi reikia pripažinti, jog Komisija ekonominę požiūrį taikė daugiau nei praeityje.⁵³

Dalyje dėl atsisakymo teikti informaciją Komisija atmetė *Microsoft* argumentus, kad jos elgesys gali būti pateisintas siekiu skatinti naujoves. Ji tvirtino, kad taikant bendrovės strategiją kaip tik būtų užkirstas kelias technologijų plėtrai ir naujų produktų atsiradimui iš konkurentų pusės, o tai sumažintų ir pačios *Microsoft* paskatas diegti naujoves. Lygintos pasekmės, kurios kiltų pripažinus bendrovės pareigą atskleisti reikalingą informaciją ir esant priešingai situacijai. Nesikišant ir leidžiant *Microsoft* neteikti informacijos, kiltų didelė rizika, kad bus eliminuota visa efektyvi konkurencija tinklo serverių operacinių sistemų rinkoje, kurioje *Microsoft* jau buvo įgijusi pastebimą rinkos galią, taip būtų mažinamas vartotojų pasirinkimas. Kalbant apie bylų praktiką, nėra tenkinamas *IMS* byloje įvestas intelektinės nuosavybės teisių atžvilgiu taikomas naujo produkto testas, taip pat ir nepakeičiamumo kriterijus,⁵⁴ nes konkurentai sugebėjo veikti rinkoje ir be minėtos informacijos, nors Komisija teigė tyrimu padariusi išvadą, kad nėra realaus ar galimo informacijos, kurią atsisakoma pateikti, pakaitalo. Diskusijų dokumente tokios informacijos suteikimo poreikis išskiriamas kaip *sui generis* situacija, todėl taikomos ne visos bylų praktikoje atsisakymui tiekti nustatytos bendros taisyklės. Tačiau SESV 102 straipsnio reformos kontekste svarbu tai, jog buvo nagrinėta, ar įpareigojimas teikti informaciją tikrai reikalingas ir bus naudingas vartotojams. Vėliau, pasiremdama Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Microsoft* byloje, tai Komunikate pabrėžė ir Komisija, teigdama, kad kai dėl SESV 102 straipsnio taikymo dominuojanti įmonė būtų įpareigota tiekti, įsikišimas konkurencijos teisės pagrindu turi būti atidžiai apsvarstomas, nes gali sumažinti įmonių motyvaciją investuoti ir diegti naujoves ir taip tik dar labiau pakenkti vartotojams.⁵⁵

Microsoft tuo metu buvo apkaltinta dėl galimo susiejimo ir JAV, tik šiuo atveju dėl interneto naršyklės „Internet Explorer“ integravimo į „Windows“ operacinę sistemą. Apygardos teisme buvo teigiama, jog tai yra *per se* pažeidimas. Tačiau apeliacinis teismas grąžino bylą nagrinėti, reikalaujamas tikslesnės veiksmų analizės. Teigta, jog *Microsoft*

---

⁵² Komisijos 2004 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.792, *Microsoft*, OL, 2007 L 32, p. 23, 841 punktas.

⁵³ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p. 527.

⁵⁴ Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje C-418/01, *IMS Health v. NDC Health* (2004), ECR I-5039.

⁵⁵ Komunikato 75 punktas; Pirmosios instancijos teismo 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje T-201/04, *Microsoft v. Commission of the European Communities*, ECR II-3601, 319, 330-332, 336 punktai.

elgesys pasitarnavo vartotojų gerovei, vartotojai teigiamai įvertino praktiką, kai nusipirkus kompiuterį interneto naršyklė jame jau instaliuota ir nereikia rūpintis jos įsigijimu. Tada pareiškėjai atsiėmė savo kaltinimus *Microsoft* ir byla buvo nutraukta. Apeliacinio teismo požiūris parodė, kad JAV teisė tolerantiškesnė monopolinės galios perkėlimui į kitą rinką,⁵⁶ čia į vartotojų patiriamą poveikį pažiūrėta iš kitos pusės, nors neaišku, koks būtų priimtas sprendimas toliau išsamiai nagrinėjant bylą.

Vėliau panašūs įtarimai dėl „Windows“ ir interneto naršyklės „Internet Explorer“ susiejimo kilo ir Komisijai. Tačiau šįkart bauda neskirta *Microsoft* prisiėmus išipareigojimus pasiūlyti „Windows“ ir be instaliuotos interneto naršyklės. 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimu Komisija paskelbė šiuos išipareigojimus privalomais.⁵⁷ Padaryta išvada, jog asmeninių kompiuterių operacinė sistema „Windows“ ir interneto naršyklė „Internet Explorer“ yra atskiri produktai. *Microsoft* veiksmai atitiko ir kitus susiejimo požymius: kompanija dominavo siejančiojoje – asmeninių kompiuterių operacinių sistemų – rinkoje ir užkirto galimybę klientams įsigyti „Windows“ be naršyklės „Internet Explorer“, nebuvo įmanoma ir jos techniškai pašalinti. Komisija pabrėžė, jog, nors pagal bylų praktiką susiejimo antikonkurencinis poveikis preziumuojamas, ji nuodugniai išnagrinėjo dominuojančio subjekto veiklos pasekmes. Kaip ir *WMP* atveju, įvertinta, jog susiejimas su „Windows“ operacine sistema suteikė naršyklės „Internet Explorer“ platinimui dirbtinį pranašumą, dėl kurio konkuruoti nepajėgė kitų naršyklių gamintojai.

Šiose bylose aiškiai atspindi reformuojamas požiūris į SESV 102 straipsnio taikymą. Jų kontekste Komunikate kaip vienas veiksmų vertinant susiejimo pasekmes įtraukta ir tai, kad antikonkurencinio galimybių apribojimo rizika bus didesnė ten, kur dominuojanti įmonė įgyvendina ilgalaikę susiejimo ar sujungimo strategiją, pavyzdžiui, taikydama techninį susiejimą, kurį yra sunku panaikinti.⁵⁸

---

⁵⁶ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p. 523.

⁵⁷ Komisijos 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje COMP/C-3/39.530, *Microsoft (tying)*, OL, 2010 C 36, p. 7.

⁵⁸ Komunikato 53 punktas.

Išskirtinis prekiavimas ir nuolaidos

Tomra byla

2006 m. kovo 29 d. Komisija skyrė Norvegijos įmonei *Tomra Systems ASA* ir jos dukterinėms bedrovėms (toliau – *Tomra* grupė), gaminančioms ir platinančioms tuščios gėrimų taros surinkimo automatus, 24 milijonų eurų baudą už SESV 102 straipsnio pažeidimą.⁵⁹ Byloje nurodoma, kad nuo 1998 m. iki 2002 m. *Tomra* grupė tiek praktikoje, tiek diskusijose grupės viduje taikė strategiją, kurios tikslas ar poveikis buvo antikonkurenciniai. Komisija savo sprendime tvirtina, kad įmonės siekė išlaikyti dominuojančią padėtį ir rinkos dalis kliudydamos naujiems ūkio subjektams patekti į rinką, ribodamos konkurentų augimo galimybes, kad jie būtų silpni, ir pašalindamos visiškai nusilpusius konkurentus juos perpirkdamos ar kitais būdais. Ši strategija buvo įgyvendinama nuo 1998 m. iki 2002 m. pasirašant 49 sutartis tarp *Tomra* grupės įmonių ir tam tikrų prekybos centrų tinklų, tai buvo išimtinio pirkimo, įpareigojimus dėl kiekio nustatančios ir atgaline data galiojančių nuolaidų sistema, sukuriančios sutartys. Nors sutartyse pasireiškė skirtingi elementai, jie visi, Komisijos nuomone, turi būti vertinami atsižvelgiant į bendrą įmonių politiką, kurios tikslas – užkirsti kelią esamiems ar būsimiems konkurentams patekti į rinką, joje plėstis bei galiausiai stengtis išstumti juos iš rinkos siekiant sukurti beveik absoliučią monopoliją. Pagal Diskusijų dokumentą ir Komunikatą individualios ribos, pagrįstos individualiomis planinėmis apimtimis, leidžia dominuojančiam tiekėjui nustatyti tokias ribas, kurios apsunkintų klientų galimybes pakeisti tiekėjus, taigi turi didžiausią lojalumo didinimo poveikį.⁶⁰ Atsižvelgdama į užstato už tarą grąžinimo sistemos rinkos pobūdį ir paties produkto ypatybes, ypač skaidrumą, ir gana nuspėjamą kiekvieno kliento taros supirkimo automatų poreikį kiekvienais metais, Komisija konstatavo, kad *Tomra* grupė turėjo realius rinkos rodiklius apie kiekvieno kliento apytikslius poreikius. Taigi jais remdamasi kompanija galėjo nustatyti individualias ribas atskiriems klientams. Komisijos teigimu, paskata pirkti išimtinai arba beveik išimtinai iš *Tomra* grupės įmonių buvo itin stipri, kai *Tomra* grupės taikytos ribos buvo derinamos su sistema, pagal kurią nuolaidos taikomos visiems kliento pirkimams nurodytu laikotarpiu, o ne tik atitinkamą ribą

---

⁵⁹ Komisijos 2006 m. kovo 29 d. sprendimas 2008/C219/12 *Prokent-Tomra*, OL, 2006 C 219, p. 12.

⁶⁰ Diskusijų dokumento 158 ir Komunikato 45 punktai.

viršijantiems perkamiems kiekiam. Ši požiūrį Komisija dėsto ir savo reformos dokumentuose. Ji teigia, jog apskritai retrospektyvinės nuolaidos gali gerokai apriboti galimybes rinkoje, nes dėl jų klientai yra mažiau linkę ieškoti alternatyvaus tiekėjo nedidelei daliai paklausos patenkinti, jeigu dėl to jie prarastų retrospektyvines nuolaidas.⁶¹ Tačiau byloje nebuvo nagrinėta, kokią kainą konkurentai turėtų pasiūlyti, kad atlygintų klientui už sąlyginės nuolaidos praradimą ir ar ji viršija dominuojančios įmonės kaštus, t.y. ar nuolaidų sistema gali kliudyti plėstis ar patekti į rinką netgi taip pat efektyviai dirbantiems konkurentams (Diskusijų dokumente kaip atskaitos taškas šiuo atveju naudojami vidutiniai bendrieji kaštai, o Komunikate – vidutiniai išvengiamieji ir ilgojo laikotarpio vidutiniai padidėjimo kaštai).⁶² Taigi aplinkybių vertinimas ne visiškai atitiko reformos dokumentuose propaguojamą analizės struktūrą. Bet negalima teigti, jog efektais pagrįstas metodas išvis nebuvo taikomas, juo labiau kad Komisija baigė *Tomra* grupės veiksmų aplinkybių analizę išnagrinėdama galimą jų veiksmų poveikį taros surinkimo automatų rinkai. Tai savo straipsnyje pabrėžia ir Konkurencijos generalinio direktorato nariai, teigdami, jog byloje nagrinėti ir tikėtini, ir faktiniai dominuojančių subjektų elgesio padariniai rinkoje, tai daryta sekant ETT praktika, bet remtasi ir neseniai išleistame Diskusijų dokumente dėstoma ekonomine analize.⁶³ Taigi galima pritarti autorių nuomonei, jog ši byla laikytina svarbiu žingsniu SESV 102 straipsnio reformoje.

Nagrinėjant kilusias rinkoje pasekmes Komisijos sprendime nurodoma, kad nagrinėjamu laikotarpiu, t. y. nuo 1998 m. iki 2002 m., *Tomra* grupės įmonių rinkos dalis kiekvienoje iš aptariamų penkių nacionalinių rinkų buvo gana stabili. Tuo metu jų konkurentų padėtis buvo silpna ir nestabili. Vienas jų, t. y. skundą pateikęs asmuo, kuris augo, pasitraukė iš rinkos 2003 m., po to, kai 2001 m. įgijo 18 procentų Vokietijos rinkos. Kitas konkuruojančias įmones, kurios įrodė savo potencialą užimti didesnes rinkos dalis, *Tomra* grupės įmonės pašalino jas įsigydamos. Komisija mano, kad *Tomra* grupės 1998 – 2002 m. vykdyta konkurentų šalinimo iš rinkos strategija atsispindi susietos rinkos dalių pokyčiuose ir rinkos dalyvių pardavimo apimtyse. Be to, nustojus galioti antikonkurencinio pobūdžio sutartims, kai kurie klientai ėmė pirkti daugiau konkurentų produktų. Nebuvo

---

⁶¹ Diskusijų dokumento 152 ir Komunikato 40 punktai.

⁶² Diskusijų dokumento 156 ir Komunikato 43,44 punktai.

⁶³ MAIER-RIGAUD, Frank; VAIGAUSKAITĖ, Dovilė. Prokent/Tomra, a Textbook Case? Abuse of Dominance under Perfect Information. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus] 2006, nr. 2 [žiūrėta 2011-04-08], p. 24. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/cpn2006_2.pdf> [žiūrėta 2011-04-08].

įrodytos jokios aplinkybės, kurios pateisintų išimtines ar panašias sąlygas ir *Tomra* grupės įmonėms nepavyko sąnaudų sutaupymu pagrįsti savo veiksmų. Be to, kad nebuvo įmonių veiksmus pateisinančios ekonominės naudos, vartotojai šiuo atveju naudos taip pat neturėjo. Padidėjus pardavimų apimčiai, ieškovių siūlomos taros surinkimo automatų kainos nesumažėjo, o atvirkščiai, nagrinėjamu laikotarpiu ieškovių šios kainos nekito arba didėjo. Šie vertinimai parodo, jog Komisija laikosi savo požiūrio apsaugoti vartotojų gerovę.

Taigi galima teigti, jog Bendrasis Teismas pagrįstai atmetė vieną iš apeliacijos pagrindų, kuriuo tvirtinta, kad Komisija padarė akivaizdžią klaidą ieškovių praktiką kvalifikuodama kaip neteisėtą *per se*.⁶⁴ Šis sprendimas laikytinas svarbiu SESV 102 straipsnio reformos atžvilgiu, nes Teismas pirmą kartą pasisakė dėl lojalumo nuolaidų po Komunikato paskelbimo. Jame išreiškiamas požiūris, jog faktinių pasekmių rinkoje analizė nėra būtina, kartu pripažįstant, kad Komisija visgi ją atliko. Remiamasi teismų praktikoje suformuluota taisykle, jog norint nustatyti piktnaudžiavimą pagal SESV 102 straipsnį, pakanka įrodyti, kad įmonės veiksmais gali būti ribojama konkurencija.⁶⁵ *Michelin II* byloje lojalumo nuolaidos laikytos *per se* SESV 102 straipsnio pažeidimu.⁶⁶ *British Airways* byloje jau teigiama, kad tai yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, tik jei nuolaidos nėra ekonomiškai pagrįstos. Tačiau buvo atmesti argumentai dėl padarytos žalos vartotojams pasakant, kad SESV 102 straipsnis skirtas konkurencijos struktūrai apsaugoti.⁶⁷ Šiuo atžvilgiu ir Teismo sprendimas *Tomra* byloje kartais doktrinoje laikomas nuviliančiu.⁶⁸ Tačiau, ekonomisto dr. Giulio Federco nuomone, ir Komisijos sprendimas buvo visiškai paremtas dominuojančio subjekto elgesio forma.⁶⁹ Žinoma, prie tokios autoriaus nuomonės susiformavimo galėjo prisidėti tai, jog jis bylos nagrinėjimo Komisijoje metu buvo *Tomra* grupei patariančių ekonomistų komandos narys, tačiau dėl anksčiau minėtų priežasčių šiam požiūriui negalima visiškai pritarti. Kalbant apie Teismo teiginį, jog faktinių pasekmių

---

⁶⁴ Bendrojo Teismo 2010 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje T-155/06, *Tomra v Commission of the European Communities* (dar nepaskelbtas).

⁶⁵ Pirmosios instancijos teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje T-203/01, *Michelin v. Commission of the European Communities* (2003), ECR II-4071; 2003 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo 2003 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje T-219/99, *British Airways plc v Commission of the European Communities* (2003), ECR II-05197.

⁶⁶ Pirmosios instancijos teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje T-203/01, *Michelin v. Commission of the European Communities* (2003), ECR II-4071.

⁶⁷ Europos Teisingumo Teismo 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje C-95/04, *British Airways plc. v. Commission of the European Communities* (2007), ECR I-02331.

⁶⁸ Federico, Giulio. *Tomra v. Commission of the European Communities: reversing progress on rebates?* In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2011 nr. 3 [žiūrėta 2011-04-08], p. 139. Preiga per internetą: < http://www.crai.com/ecp/assets/Federico_ECLR_Tomra_Rebates.pdf > [žiūrėta 2011-04-08].

⁶⁹ *Ibid*, p. 139.

vertinimas rinkoje nėra būtinas, paminėtina, jog Komunikate galimi faktinio galimybių įrodymai įtraukti kaip vienas svarbių veiksnių nustatant SESV 102 straipsnio pažeidimą.⁷⁰ Galbūt skambėtų labiau pagrįstai, jei būtų pasakyta, jog pažeidimui nustatyti nėra būtina, kad rinkoje kiltų faktinės pasekmės. Juk, pavyzdžiui, nepavykus antikoncepcinei strategijai ją laiku sustabdžius, realūs padariniai rinkoje gali ir neatsirasti, bet tai nereiškia, kad piktnaudžiaujami veiksmai neturėtų būti baudžiami, jei jie galėjo sukelti žalingas pasekmes. Kad turi būti vertinamos tikėtinos pasekmės, Teismas neneigė, todėl iš esmės neužkirto kelio Komisijai taikyti reformos dokumentuose siūlomą analizę. Vis dėlto nepakankamas dėmesys žalos vartotojams nustatymui ir sprendimo atžvilgiu pasirodančios įvairios nuomonės bei kritika patvirtina, jog problematiškoje nuolaidų srityje nėra taip lengva pritaikyti drąsų naująjį efektai paremtos analizės požiūrį.⁷¹

Intel byla

2009 m. gegužės 13 d. Komisija už SESV 102 straipsnio pažeidimą nubaudė *Intel Corporation* (toliau – *Intel*) 1,06 mlrd. eurų bauda. Sprendime nustatyta, kad kompanija nuo 2002 m. spalio mėn. iki 2007 m. gruodžio mėn. įgyvendino strategiją, kurios tikslas – užkirsti kelią konkurentams į x86 centrinių procesorių rinką.⁷² Tai buvo pirmasis Komisijos priimtas sprendimas dėl SESV 102 straipsnio pažeidimo po Komunikato paskelbimo. Tačiau Komisija pačiame sprendime pabrėžė, jog Komunikato tikslas yra nustatyti prioritetus ateityje nagrinėjamos byloms, todėl jis netaikomas procedūroms, pradėtoms dar iki jo priėmimo, tokioms kaip *Intel* byla⁷³ (joje tyrimas buvo pradėtas 2004 metais). Vis dėlto, kartu Komisija teigia, jog sprendimas atitinka Komunikate dėstomas gaires. Toliau bus vertinamas šio teiginio pagrįstumas, atsižvelgiant į Komisijos vykdytą piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vertinimą.

Intel suteikė pagrindiniams originalios įrangos gamintojams nuolaidų išskeldama sąlygą, kad jie nupirks visas arba beveik visas jiems reikalingas prekes iš *Intel*. Taip pat kompanija skyrė išmokų *Media Saturn Holding* (toliau – *MSH*), didžiausiai Europos mažmeninės prekybos asmeniniais kompiuteriais įmonei, išskeldama sąlygą, kad ji prekiautų

---

⁷⁰ Komunikato 20 punkto 6 dalis

⁷¹ JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008, p. 513.

⁷² Komisijos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.990, *Intel*, OL, 2009 C 227, p. 13.

⁷³ *Ibid.*, 916 punktas.

asmeniniais kompiuteriais tik su *Intel* įranga. Sprendime padaryta išvada, kad *Intel* suteiktos sąlyginės nuolaidos yra lojalumo nuolaidos, kurios atitinka precedentinės bylos *Hoffmann – La Roche* sąlygas, šias sąlygas atitinka ir išmokos *MSH*, savo ekonominiu mechanizmu ir poveikiu prilygstančios sąlyginėms nuolaidoms. *Hoffmann – La Roche* byloje ETT nusprendė, kad įmonė, kuri užima dominuojančią padėtį rinkoje ir saisto pirkėjus – net jei tai daro jų pačių prašymu – įpareigodama arba gaudama jų pažadą pirkti visas arba beveik visas reikalingas prekes tik iš tos įmonės, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, nepaisant to, ar atitinkamas įpareigojimas yra nustatytas be kitų sąlygų, ar jis priisiimamas siekiant gauti nuolaidą. Tas pat galioja, jei tokia įmonė, nesusaistydama pirkėjų formaliais įsipareigojimais, pagal su tais pirkėjais sudarytų susitarimų sąlygas arba vienašališkai taiko lojalumo nuolaidų sistemą, t. y. taiko nuolaidas su sąlyga, kad pirkėjai visas arba beveik visas jiems reikalingas prekes, nepaisant to, ar jų kiekis yra didelis ar mažas, pirks tik iš dominuojančią padėtį užimančios įmonės.⁷⁴ Taigi čia buvo įtvirtinta prezumpcija, kad lojalumo nuolaidos yra *per se* neteisėtos, dėl ko teismų praktika buvo kritikuojama. Tačiau Komisija, pasiremddama teismų praktikoje suformuluotomis taisyklėmis, greta vykdė ir ekonominę analizę, taikydama efektyvaus konkurento testą. Byloje svarbus Komunikato 39 punktas, kur teigiama, jog sąlyginių nuolaidų atveju antikonkurencinis galimybių apribojimas labiau tikėtinas, kai konkurentai negali vienodomis sąlygomis konkuruoti dėl visos kiekvieno kliento paklausos. Taip gali atsitikti, kai dominuojanti įmonė yra neišvengiamas prekybos partneris bent jau rinkos paklausos dalies atžvilgiu, pavyzdžiui, todėl, kad jos gaminamomis prekėmis tiesiog būtina prekiauti, nes jas renkasi daugelis galutinių vartotojų. Būtent taip ir buvo *Intel* atveju. Komunikate teigiama, jog Komisija įvertins, kokią kainą konkurentas turėtų pasiūlyti, kad atlygintų klientui už sąlyginės nuolaidos praradimą, jei jis daliai savo paklausos patenkinti pasirinktų ne dominuojančią įmonę, o kitą tiekėją.⁷⁵ Komisijos teigimu, iš esmės nebuvo aišku, kokia tiksliai nuolaidų arba išmokų dalis būtų buvusi prarasta, jei daugiau prekių būtų buvę perkama iš *Intel* konkurento *AMD*. Manoma, kad ta dalis būtų buvusi nemaža ir neproporcinga iš *AMD* pirktam prekių skaičiui. Tai dar kartą parodo, jog praktikoje nelengva pritaikyti Komunikate nuolaidų atžvilgiu siūlomas vertinimo taisykles, jos laikytinos sudėtingiausia šio dokumento dalimi.

---

⁷⁴ Europos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje C-85/76, *Hoffmann – La Roche & Co v. Commission of the European Communities* (1979), ECR 461, 89 punktas.

⁷⁵ Komunikato 41 punktas.

Sprendime buvo detaliai analizuojama ir įmonės gynyba. Siekdama pateisinti savo nuolaidų sistemas *Intel* pateikė argumentus, kad taikydama nuolaidas ji tik reagavo į kainų konkurenciją ir kad nuolaidų kiekvienam originalios įrangos gamintojui sistema buvo būtina, norint pasiekti svaraus efektyvumo centrinių procesorių gamyboje. Dėl pastarojo argumento *Intel* nurodė, kad savo nuolaidoms taikydama išimtinumo reikalavimus, pasiekė keturių svarbių efektyvumo tikslų: sumažino kainas, įtvirtino masto ekonomiją, sutaupė kitų lėšų ir padidino gamybos našumą, taip pat pasidalijo riziką ir padidino rinkodaros veiksmingumą. Anot įmonės, nuolaidoms taikomos sąlygos buvo būtinos šiems efektyvumo tikslams pasiekti, o jų poveikis konkurencijai buvo nedidelis, tai matyti iš konkurento *AMD* augimo tiriamuoju laikotarpiu. Komisija išnagrinėjo šiuos argumentus ir išanalizavo, kiek *Intel* veiksmai būtų tinkami ir proporcingi, siekiant jos nurodytų efektyvumo tikslų, kas atitiko Komunikato reikalavimus dėl našumo vertinimo.⁷⁶ Padaryta išvada, kad kompanijos argumentai dėl objektyvaus pateisinimo nėra tinkami, nes jie pateikti daugiau dėl veiksmų, kuriems Komisija neprieštaravo (t. y. kainų mažinimo ir (arba) nuolaidų suteikimo), o ne dėl veiksmų, kuriems Komisija prieštaravo (t. y. kainų mažinimui ir (arba) nuolaidoms taikomų sąlygų), ir kad nei vienas iš argumentų dėl efektyvumo nėra pakankamas nagrinėjamų veiksmų pagrindimas. Tai primena dar vieną problemą SESV 102 straipsnio reformoje – praktinį dominuojančio subjekto gynybos įgyvendinamumą. Nė vienoje nagrinėtoje byloje įmonėms nepavyko pagrįsti savo veiksmų objektyvia būtinybe ar našumu. Todėl kyla diskusijų, ar tai išvis yra realu, turint omenyje, kad Komisija jau prieš tai turi įrodyti antikonkurencinį galimybių ribojimą ir žalą vartotojams. Tačiau į šį teiginį galima atsakyti tuo, kad Komisija renka įrodymus tik apie neigiamas dominuojančio subjekto elgesio pasekmes, todėl yra tikimybė, jog paties subjekto įrodyta nauda gali nusverti sukeltą žalą. Taip ir tvirtinama Komunikate – dominuojančiai įmonei pateikus visus reikiamus įrodymus, Komisija turi atlikti galutinį vertinimą, kuriuo nustatoma, ar atitinkamas elgesys nėra objektyviai būtinas ir ar, palyginus visą tikėtiną antikonkurencinį poveikį su didesniu ir pagrįstu našumu, galima sakyti, kad dėl jo bus pakenkta vartotojams.⁷⁷ Todėl galimybė pateisinti savo elgesį, remiantis SESV 101 straipsnio 3 dalies pavyzdžiu, taikant efektais pagrįstą požiūrį yra iš tiesų reikalinga. Našumo sąlygos yra išdėstytos gana išsamiai Komunikato 30 punkte ir papildomai prie kiekvienos piktnaudžiavimo formos. Tačiau objektyvaus būtinumo kriterijus apibūdintas labai lakoniškai tik viename 29-ajame punkte,

---

⁷⁶ Komunikato 30 punktas.

⁷⁷ Komunikato 31 punktas.

paminėtos tik galimos sveikatos ar saugos priežastys, kaip galimi išoriniai veiksniai, lemiantys antikonkurencinį elgesį. Tai leidžia manyti, jog dažnesni ir labiau tikėtini galėtų būti našumo argumentai, ką parodo ir bylų praktika.

Intel byloje SESV 102 straipsnio pažeidimas pasireiškė taip pat ir tuo, jog kompanija pagrindiniams originalios įrangos gamintojams skyrė išmokų su sąlyga, kad jie produktus su *AMD* įranga diegs vėliau arba visai nediegs ir (arba) nustatė produktų su *AMD* įranga platinimo apribojimų. Sprendime daroma išvada, kad *Intel* veiksmai tiesiogiai pakenkė konkurencijai. Produkto, kurį tiekėjai aktyviai planavo pateikti į rinką, pristatymas buvo atidėtas arba buvo sukurti apribojimai jam patekti į rinką. Todėl galiausiai buvo apribota vartotojų galimybė rinktis, kurią jie kitu atveju būtų turėję. *Intel* veiksmai nebuvo įprasta konkurencija dėl pranašumo. Be to, išmokos originalios įrangos gamintojams, kad šie atidėtų produktų su *AMD* procesoriais pristatymą į rinką, jų visai nepristatytų arba kitokie šių produktų platinimo apribojimai nebuvo susiję su jokių teisėtu objektyviu pagrindu ar efektyvumu. Pastebėtina, jog Komunikate Komisija nurodo, jog tokiems veiksams net nebūtinai išsamus vertinimas, nes jų antikonkurencinį poveikį ir žalą vartotojams galima numanyti.⁷⁸ Iš to išplaukia, jog atvejais, kai dominuojanti įmonė savo klientams neleidžia išbandyti konkurentų produkcijos arba teikia finansines paskatas su sąlyga, kad jie neišbandys tokios produkcijos, arba sumoka platintojui ar vartotojui, kad atidėtų konkurento gaminio pateikimą rinkai, Komisijos laikomi *per se* pažeidimais. Čia nukrypstama nuo efektais paremto požiūrio, tačiau tai gali būti pagrįsta tam tikrais atvejais, kai elgesys dėl savo pobūdžio akivaizdžiai nesukelia jokios naudos, tik sudaro kliūtis konkurencijai. Šiuos atvejus būtų galima palyginti su susitarimais, turinčiais tikslą riboti konkurenciją, kurių pasekmių analizė nustatant SESV 101 straipsnio pažeidimą taip pat nėra atliekama, nes jų neigiamas poveikis rinkai gali būti „preziumuojamas“, atsižvelgiant į apribojimų reikšmingumą ir patirtį, kuri rodo, kad konkurencijos ribojimai pagal tikslą gali sukelti neigiamus padarinius rinkoje ir sutrukdyti pasiekti tikslų, kurių siekiama įgyvendinant konkurencijos taisykles.⁷⁹ Bet visgi jie turi būti vertinami teisiniame ir ekonominiame kontekste.⁸⁰ Manytina, taip turėtų būti ir SESV 102 straipsnio taikymo atveju. Vis dėlto *Intel* byloje Komisija šio punkto netaikė ir, pažymėdama, kad teismų praktika to nereikalauja,

---

⁷⁸ Komunikato 22 punktas.

⁷⁹ Europos Komisijos pranešimas dėl 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairių, OL, 2004 C 101, p. 97, 21 punktas.

⁸⁰ Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-168/01, *GlaxoSmithKline Services v. Commission of the European Communities* (2006), ECR II-2969, 110 punktas.

išnagrinėjo elgesio poveikį rinkai. Tai rodo Komisijos norą apsisaugoti ir išvengti kritikos dėl forma pagrįsto metodo taikymo ir, žinoma, apeliacijos šiuo pagrindu, nes *Intel*, net ir Komisijai atlikus pasekmių analizę, bandė teigti, jog jos veiksmai buvo traktuojami kaip *per se* pažeidimas.

Galiausiai sprendime padaryta išvada, kad „Intel“ sąlyginės nuolaidos ir išmokos skatino pagrindinių originalios įrangos gamintojų ir pagrindinių mažmeninės prekybos įmonių lojalumą – viena kitą papildydamos tokios priemonės gerokai sumažino konkurentų galimybes konkuruoti remiantis savo x86 centrinių procesorių pranašumais. Taigi veiksmai pripažinti vienu pažeidimu, kuris sumažino vartotojų galimybes rinktis, sumažėjo paskatų diegti naujoves. Tačiau doktrinoje galima rasti kritikos, jog byloje atlikta žalos vartotojams analizė, kuri turėtų būti pažeidimo vertinimo ašis, pernelyg paviršutiniška.⁸¹ Ir apskritai dauguma antikoncepcinių galimybių vertinimo kriterijų, vardijamų Komunikato 20-ajame punkte, yra susiję su rinkos struktūra, nei vienas tų kriterijų nesusijęs su vartotojų žalos vertinimu, nors Komisija Komunikato 5-ajame punkte žada sutelkti dėmesį į tokį elgesį, kuris labiausiai kenkia vartotojams.⁸² Šiuo atžvilgiu Komunikate tik pasakoma, kad galimos žalos vartotojams nustatymas gali būti grindžiamas kokybiniais, ir, kai įmanoma ir tinkama, kiekybiniais įrodymais⁸³ (atskirai šis vertinimas išskirtas tik dalyje dėl atsisakymo tiekti). Taigi žalos vartotojams nustatymas nėra aiškiai apibrėžtas ir kelia nemažai diskusijų. Žvelgiant į bylas galima teigti, kad žala vartotojams apibūdinama remiantis paties antikoncepcinio galimybių ribojimo pobūdžiu ir mastu.

Apžvelgus atskirus bylos aspektus, matyti, jog formuojasi dvilypė Komisijos praktika. Pirmiausiai ji konstatuoja pažeidimą remdamasi ES teismų suformuotomis taisyklėmis, nors jos ir būtų paremtos formalistiniu požiūriu. Tuomet savo išvadą Komisija paremia ir ekonomine analize. Taip teismams nelieka pagrindo apeliacijos atveju panaikinti Komisijos sprendimą. Belieka laukti atvejų, kai ekonominė analizė ir pasekmių vertinimas prives prie kitokių išvadų, nei gautų pagal bylų praktikos taisykles. Tuomet paaiškės, ar teismai tikrai pasirenkę taikyti efektais paremtą požiūrį ir įtvirtinti SESV 102 straipsnio reformą.

---

⁸¹ GERADIN, Damien. *The Decision of the Commission of 13 May 2009 in the Intel case: Where is the Foreclosure and Consumer Harm?* [interaktyvus]. October 16, 2009 [žiūrėta 2011-04-08], p. 9. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1490114> [žiūrėta 2011-04-08].

⁸² GERADIN, Damien. *Is the Guidance Paper on the Commission's Enforcement Priorities in Applying Article 102 TFEU to Abusive Exclusionary Conduct Useful?* [interaktyvus]. March 12, 2010 [žiūrėta 2011-04-08], p. 5. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1569502> [žiūrėta 2011-04-08].

⁸³ Komunikato 29 punktas.

Maržos spaudimas

Telefónica byla

2007 m. liepos 4 d. Komisija skyrė beveik 152 mln. eurų baudą Ispanijos telekomunikacijų operatoriai *Telefónica* už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi plačiajuosčio ryšio rinkoje.⁸⁴ Byloje nustatytas maržos spaudimas, kurį kompanija taikė savo konkurentams. Tinklo operatoriai, norėdami veikti interneto prieigos teikimo galutiniams vartotojams paslaugų rinkoje, buvo priversti pirkti šią paslaugą iš *Telefónica*, nes jai priklausė Ispanijos telekomunikacijų tinklas, o sukurti analogišką infrastruktūrą ekonomiškai neįmanoma. *Telefónica* pasrovinėje rinkoje veikė ir pati. Skirtumas tarp įmonės taikytų kainų plačiajuosčio ryšio didmeninėje ir mažmeninėje rinkose buvo akivaizdžiai per mažas. Taip konkurentai buvo stumiami iš rinkos ar silpninama jų galimybė plėstis ir aktyviai konkuruoti. Naujo požiūrio taikymą parodo vartojamas taip pat efektyvaus konkurento testas, atitinkantis Komunikate nurodytą: teigiama, jog *Telefónica* nustatytų kainų skirtumas neleido net įmonei efektyvumu prilygstantiems konkurentams padengti interneto prieigos paslaugų teikimo kaštų. Byloje naudotas ir Diskusijų dokumente bei Komunikate minimas ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (toliau – ILVPS) rodiklis. Nors Komisija savo tyrime panaudojo ir kitą metodą maržos spaudimui nustatyti, juo padarytos tokios pat išvados. Byloje analizuojamas piktnaudžiaujamų veiksmų poveikis vartotojams. Jis ne tik preziumuojamas dėl taip pat efektyvių konkurentų stūmimo iš rinkos, bet ir iliustruojamas tyrimų duomenimis, jog plačiajuosčio interneto prieigos kainos Ispanijoje yra vienos aukščiausių Europos Sąjungoje, dėl maržos spaudimu susilpnintos konkurencijos galutiniai vartotojai moka apie 20 proc. daugiau nei vidutiniškai moka kitų Europos Sąjungos šalių vartotojai. Tai vienas nedaugelio atvejų, kai žala vartotojams įvertinama aiškiai apibrėžtais duomenimis. Žymesnė nei kitose bylose (*Wanadoo*, *Deutsche Telekom*) žala vartotojams buvo ir viena didesnės baudos skyrimo priežasčių. Komisija pažymi, jog ši byla visiškai atitinka ir ansktesnę bylų praktiką, ir Diskusijų dokumente rutuliojamą modernų piktnaudžiavimo

---

⁸⁴ Komisijos 2007 m. liepos 4 d. sprendimas byloje COMP/38.784 , *Wanadoo España vs. Telefónica*, OL, 2008 C 83, p. 6.

dominuojančia padėtimi vertinimą.⁸⁵ Šitaip ji dar kartą patvirtina, jog SESV 102 straipsnio taikymo reforma nesiekama nukrypti nuo jau suformuotų precedentų, tiesiog pasitelkiami nauji ekonomiškai pagrįsti metodai.

***TeliaSonera* byla**

2011 m. vasario 17 d. ETT priėmė prejudicinį sprendimą Švedijos teismo prašymu dėl klausimų, kurie kilo nagrinėjant ginčą tarp Švedijos konkurencijos institucijos (*Konkurrensverket*) ir *TeliaSonera Sverige AB* (toliau – *TeliaSonera*) byloje dėl SESV 102 straipsnio pažeidimo taikant maržos spaudimą.⁸⁶ Bylos situacija buvo panaši į kitų Komisijos nagrinėtų (*Deutsche Telekom, Telefónica*), išskyrus tai, jog *TeliaSonera* kitiems operatoriams siūlė plačiajuosčio ryšio (ADSL) produktą, skirtą tarpinėms paslaugoms, nebūdama teisiškai įpareigota to daryti, tačiau ETT išaiškino, jog tai neturi įtakos nagrinėjant galimą piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Šis produktas minėtiems operatoriams leido teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas galutiniams vartotojams. Anot *Konkurrensverket*, *TeliaSonera* nuo 2000 m. balandžio mėn. iki 2003 m. sausio mėn. piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi, nes laikėsi tokios kainų politikos, kad skirtumas tarp ADSL produktų, skirtų tarpinėms paslaugoms, pardavimo kainos ir galutiniams vartotojams siūlomų paslaugų pardavimo kainos buvo nepakankamas išlaidoms, kurias pati *TeliaSonera* turėtų patirti teikdama tokias paslaugas šiems galutiniams vartotojams, padengti. Pateikti atsakymai į Švedijos teismo klausimus buvo svarbūs tuo, kad atskleidė ETT požiūrį į Komisijos siūlomą efektais paremtą metodą ir maržos spaudimo analizės kriterijus. Sprendime teigiama, kad vertinant, ar dominuojančio subjekto kainų politika sumažinant maržą pažeidžia konkurencijos taisykles, turi būti taikomas efektyvaus konkurento testas. Tai atitinka Komisijos siūlymą šį testą taikyti vertinant bet kokį kainomis pagrįstą elgesį.⁸⁷ Anot ETT, sumažinta marža egzistuoūtų, jei tarpinių ADSL paslaugų didmeninės kainos ir galutiniams vartotojams skirtų plačiajuosčio ryšio paslaugų mažmeninės kainos skirtumas būtų neigiamas arba nepakankamas specifinėms sąnaudoms, susijusioms su minėtomis tarpinėmis ADSL

---

⁸⁵ Komisijos 2007 m. liepos 4 d. pranešimas *Antitrust: Commission decision against Telefónica – frequently asked questions* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/274&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> [žiūrėta 2011-04-08]

⁸⁶ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas byloje C-52/09 *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB* (dar nepaskelbtas).

⁸⁷ Komunikato 23 punktas.

paslaugomis, kurių *TeliaSonera* turėtų patirti mažmeninėje rinkoje teikdama savo paslaugas galutiniams vartotojams, padengti, todėl šis skirtumas tiek pat kiek ši įmonė produktyviam konkurentui neleistų su ja konkuruoti teikiant minėtas paslaugas galutiniams vartotojams. Teismas, kaip ir Komisija Komunikato 25 punkte, pasisako, kad paprastai vertinime turėtų būti remiamasi paties dominuojančio subjekto kainomis ir sąnaudomis. Ir tik išimtiniais atvejais, negalint patikimai identifikuoti dominuojančios įmonės sąnaudų atitinkamo produkto atžvilgiu, gali būti naudojamos duomenimis apie konkurentų sąnaudas. Tai atitinka teisinio tikrumo principą, nes dominuojančios įmonės, kuriai tenka ypatinga atsakomybė pagal SESV 102 straipsnį, atsižvelgimas į savo sąnaudas ir kainas leidžia jai įvertinti savo elgesio teisėtumą, o konkurentų patiriamos sąnaudos greičiausiai jai būtų nežinomos. Visi šie su taip pat efektyvaus konkurento testu susiję dalykai buvo ETT išdėstyti ir ankstesnėje 2010 m. spalio 14 d. *Deutsche Telekom* byloje, kurioje taip pat nustatytas maržos spaudimas.⁸⁸ Taip pat efektyvaus konkurento testas šioje byloje buvo taikomas dar 2003 m. Komisijos priimtame sprendime.⁸⁹

ETT taip pat pažymėjo, jog norint pripažinti, jog nagrinėjama kainų politika yra nesąžininga, rinkoje ji turi turėti antikonkurencinį poveikį, tačiau jis nebūtinai turi būti realus, nes pakanka įrodyti galimą antikonkurencinį poveikį, dėl kurio bent taip pat kaip dominuojančią padėtį užimanti įmonė produktyvūs konkurentai gali būti išstumti iš rinkos. Kai dominuojanti įmonė iš tikrųjų įgyvendina kainų politiką, kuria sumažinant bent tokių pat produktyvių konkurentų maržą siekiama išstumti juos iš atitinkamos rinkos, tai, kad planuotas tikslas, t. y. jos konkurentų pašalinimas, galiausiai nebuvo pasiektas, neturi reikšmės šią politiką pripažįstant piktnaudžiavimu pagal SESV 102 straipsnį. Šis teiginys verčia pritari Teismo pozicijai, nes konkurencijos institucijos, siekdamos išvengti neigiamos įtakos rinkoje, turėtų, kai tai įmanoma, įsikišti kuo anksčiau ir sustabdyti antikonkurencinę veiklą, užuot laukusios, kol rinkoje atsirastų reali žala. Komisija Komunikate taip pat tvirtina paprastai įsikišianti tada, kai, remiantis neginčijamais ir įtikinamais įrodymais, tariamai piktnaudžiaujamas elgesys gali nulemti antikonkurencinį galimybių ribojimą.⁹⁰ O galimi faktinio galimybių ribojimo įrodymai yra tik vienas veiksnių, nustatant potencialų

---

⁸⁸ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. spalio 14 d. sprendimas byloje C-280/08 *Deutsche TelekomAG v. Commission of the European Communities*, (dar nepaskelbtas).

⁸⁹ Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.579, *Deutsche Telekom AG*, OL, 2003 L 263, p. 9.

⁹⁰ Komunikato 20 punktas.

dominuojančio subjekto veiksmų poveikį.⁹¹ ETT pažymėjo ir tai, kad SESV 102 straipsnio pažeidimas gali būti nustatytas nepriklausomai nuo įmonės dominavimo rinkoje lygio, pakanka, kad būtų nustatyta pati dominuojanti padėtis. Tačiau galios rinkoje laipsnis gali turėti įtakos subjekto veiksmų padarinių vertinimui. Tai taip pat paremia Komisijos požiūrį, nes dominavimo lygis įtrauktas į antikonkurencinių pasekmių vertinimo sąrašą. Komunikate teigiama, jog dažniausiai kuo stipresnė dominuojanti padėtis, tuo didesnė tikimybė, kad, siekiant ją išsaugoti, antikonkurenciniu elgesiu bus ribojamos galimybės.⁹² Galiausiai ETT pažymėjo, jog įmonė turi teisę įrodyti, kad jos kainų politika, nors ir turi išstūmimo iš rinkos poveikį, yra ekonomiškai pagrįsta. Šiuo atveju svarbu nustatyti, ar išstūmimo iš rinkos poveikį, kurį turi tokia konkurencijai nepalanki politika, gali kompensuoti ar netgi viršyti produktyvumo naudą, kuri naudinga ir vartotojams. Jeigu šios išstūmimo iš rinkos politikos poveikis nesusijęs su nauda rinkai ir vartotojams arba jeigu jis viršija tai, kas būtina šiai naudai pasiekti, minėta politika turi būti pripažinta nesąžininga.⁹³ Galima dominuojančio subjekto gynyba yra svarbi SESV 102 straipsnio reformos dalis, Komisijos apibūdinta Komunikato 30 punkte. Taigi apskritai galima teigti, jog Teismo pozicija suderinta su efektais paremtu požiūriu ir Komisijos Komunikato III B ir C dalyse dėstoma analizės struktūra.

Nagrinėjamame sprendime taip pat kaip ir Komunikate nereikalaujama, kad dominuojanti įmonė užimtų dominuojančią padėtį ir mažmeninėje rinkoje. ETT pasisakė ir dėl dar vieno svarbaus maržos spaudimo vertinimo aspekto. Anot jo, kai didmeninės rinkos produktas yra būtinas, norint veikti mažmeninėje rinkoje, esant maržos sumažinimui yra tikėtinas antikonkurencinis poveikis, bent jau potencialus. Tačiau Teismas pabrėžė ir tai, kad negalima daryti išvados, jog vien dėl aplinkybės, kad didmeninės prekybos produktas nėra būtinas mažmeninės prekybos produktui tiekti, kainų politika, kuri pasireiškia maržos sumažinimu, negali turėti jokio, netgi potencialaus, antikonkurencinio poveikio. Tai dar labiau patvirtina ETT poziciją dėl pasekmių vertinimo būtinumo. Pažymėtina, kad Generalinio advokato Mazák nuomonė buvo kitokia. Jo manymu, *TeliaSonera* teisingai tvirtina, kad piktnaudžiaujama nustatant sumažintą maržą yra tik tuo atveju, kai dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi teisės aktuose nustatytą pareigą tiekti nagrinėjamą

---

⁹¹ Komunikato 20 punkto 6 dalis.

⁹² Komunikato 20 punkto 1 dalis.

⁹³ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas byloje C-52/09, *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB*, (dar nepaskelbtas), 75-76 punktai.

tarpinį produktą arba jeigu šis tarpinis produktas yra būtinas. Jeigu dominuojančią padėtį užimančios įmonės tarpinis produktas nėra būtinas, pavyzdžiui, jeigu yra jo pakaitalų, negali būti laikoma, kad ji piktnaudžiauja nustatydamą sumažintą maržą, nes konkurentams nebūtina įsigyti šį produktą už dominuojančios įmonės kainą ar apskritai jį pirkti.⁹⁴ Atrodytų, jog Teismas taiko ne tokį griežtą testą, kaip Komisija, kuri Komunikato 81 punkte pateikia atsisakymo tiekti vertinimo kriterijus, taikytinus ir maržos spaudimo atveju. Jame nurodomas žaliavų objektyvus būtinumas kaip viena pagrindinių aplinkybių, lemiančių Komisijos įsikišimą. Tačiau šį kriterijų galima suprasti nevienareikšmiškai, nes Komunikate nurodoma, kad objektyvus būtinumas nereiškia, jog be atsisakytų tiekti žaliavų joks konkurentas negalėtų patekti į vartotojų rinką ar joje išlikti. Žaliavos laikytinos būtinomis, kai nėra jokio faktinio ar galimo pakaito, kurį konkurentai vartotojų rinkoje galėtų naudoti neigiamoms atsisakymo pasekmėms įveikti – bent jau ilguoju laikotarpiu.⁹⁵ Tai, kad maržos spaudimui gali būti taikomos bent dalinai specifinės taisyklės yra pakankamai pagrįsta turint omenyje, jog tai yra kaininis piktnaudžiavimas, tuo tarpu kai atsisakymas tiekti – nekaininis, nors jie ir gali sukelti vienodas pasekmes. *International Competition Network* daryti tyrimai parodė, jog 22 iš apklaustų 32 valstybių susidūrė su maržos spaudimo atvejais ir jiems vertinti suformulavo atskirus kriterijus.⁹⁶ Dėl įvairių ekonomikos sektorių liberalizavimo pastaraisiais metais pasitaiko nemažai maržos spaudimo bylų, todėl, ateityje koreguojant SESV 102 straipsnio taikymo gaires, būtų tikslinga išskirti atskirą dalį šių atvejų nagrinėjimui.

Apibendrinimas

Jau nuo 2003 m., Komisijai ėmus svarstyti pokyčių SESV 102 straipsnio taikyme poreikį, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose vis daugiau naudotas efektais pagrįstas metodas. Rinkoje kilus faktinėms piktnaudžiuojamo elgesio pasekmėms, jų vertinimas tampa pažeidimo nustatymo dalimi. Tačiau kadangi svarbu ir siektina konkurencijos institucijoms įsikišti ir sustabdyti pažeidimus dar jiems nespėjus sukelti žymių neigiamų padarinių,

---

⁹⁴ 2010 m. rugsėjo 2 d. Generalinio advokato Ján Mazák išvada byloje C-52/09 *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB* (dar nepaskelbta).

⁹⁵ Komunikato 83 punktas.

⁹⁶ International Competition Network, the Unilateral Conduct Working Group. *Report on the Analysis of Refusal to Deal with a Rival Under Unilateral Conduct Laws* [interaktyvus]. April 2010 [žiūrėta 2011-04-08], p. 25-26. Prieiga per internetą: <<http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc616.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08].

pakankamas yra ir tikėtinų pasekmių nustatymas, kam pasitelkiama ekonominė analizė. Komisija gana aktyviai taiko naujus kaštų rodiklius bei efektyvaus konkurento testą kaininiam piktnaudžiavimui konstatuoti. Tačiau sprendimuose ji remiasi ir ES teismų praktika, nors joje suformuluotos taisyklės ir būtų pernelyg paremtos elgesio vertinimu pagal formą, nes nukrypimas nuo jos taptų apeliacijos pagrindu. Kol kas bylose matoma tendencija, kad išvados apie pažeidimo egzistavimą pagal minėtas taisykles ir pasekmių vertinimą sutampa. Susidūrus su priešingu atveju, itin bus svarbi bus teismų pozicija dėl prioriteto suteikimo dominuojančių ūkio subjektų veiksmų pasekmėms.

SESV 102 straipsnio reformos įtaka Lietuvoje

SESV 102 straipsnio taikymo galimybė Lietuvoje svarstyta vos porą kartų, o taikytas jis tik *Mažeikių naftos* (vėliau – *Orlen Lietuva*) byloje. Tačiau Komisijos taikoma politika ir ETT praktika Lietuvos bylose svarbi ir tais atvejais, kai SESV 102 netaikomas, o taikomas vien analogiškas Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis, kadangi jis parengtas pagal ES teisę ir jį aiškinant atsižvelgiama į ją. Tą patį pasakė Švedijos teismas, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą *TeliaSonera byloje*, nors dar nebuvo aišku, ar nagrinėjama praktika gali daryti įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.⁹⁷ Esant nedideliame Lietuvos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylų skaičiui, naudinga pažvelgti ir iki įstojimo į Europos Sąjungą dienos priimtus sprendimus, siekiant geriau įvertinti pokyčius vėlesnėje praktikoje.

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos iki 2004 m.

Dominuojančios padėties nustatymas

Komisijos Komunikato 12 punkte buvo išskirti svarbiausi dominuojančios padėties nustatymo kriterijai iš esmės išskirti jau 2000 metų Konkurencijos tarybos paaikškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo,⁹⁸ kurie laikytini gana pažangiais ir pagrįstais ekonominiu vertinimu. Todėl papildomais kriterijais bent iš dalies buvo remiamasi jau kai kuriose pirmosiose piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose. Pavyzdžiui, SPAB „Stumbras“ byloje išvada dėl dominuojančios padėties esant 57,3 procentų rinkos daliai paremta ir tuo, jog bendrovė pati gamina ir pilnai apsirūpina alkoholinių gėrimų žaliava bei išnaudoja tik 40 procentų savo gamybinių pajėgumų.⁹⁹ AB „Mažeikių nafta“ primojoje byloje, nors bendrovės rinkos dalis buvo labai didelė ir stabili (benzino ir dyzelino rinkose svyravo nuo 67 iki 98 procentų), nepamiršta papildomai atsižvelgti ir į įėjimo į rinką kliūtis,

---

⁹⁷ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas byloje C-52/09, *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB*, (dar nepaskelbtas).

⁹⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimas dėl Konkurencijos tarybos paaikškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo, Nr. 52 (su pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas *Dėl SPAB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas*, Nr. 6/b.

AB „Mažeikių nafta“ finansinius resursus, gamybinius pajėgumus ir kitus veiksnius.¹⁰⁰ Taigi Konkurencijos taryba, nors ir išsamiai neanalizavo, bet paminėjo kitus svarbius kriterijus, taip nesiremdama vien dominavimo prezumpcija. Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teiginiai AB „Mažeikių nafta“ pirmojoje byloje parodo formalų požiūrį į dominavimo nustatymą: „Pažymėtina, kad pagal Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 11 punktą, nustačius didesnę kaip 40 procentų rinkos dalį, dominuojanti padėtis rinkoje yra preziumuojama, jeigu neįrodoma priešingai, todėl Konkurencijos taryba ir pirmosios instancijos teismas, nustatę pareiškėjo rinkos dalį, viršijančią 40 procentų rinkos, neprivalėjo įrodinėti kitų dominuojančią padėtį pagrindžiančių aplinkybių.“¹⁰¹ Kai kuriuose nutarimuose ir Konkurencijos taryba nepateikia jokių argumentų dėl kitų kriterijų, pavyzdžiui, UAB „Cemeka“ dominavimas cemento didmeninio pardavimo rinkoje nustatytas remiantis tik 54 procentų rinkos dalimi nagrinėjamu laikotarpiu.¹⁰² Daugumoje kitų bylų išsamus vertinimas nebuvo aktualus dėl subjektų monopolinės padėties rinkoje.

AB „Mažeikių nafta“ byla

Komisijos SESV 102 straipsnio reforma išnaudotojišką bei diskriminuojantį dominuojančių subjektų elgesį palieka nuošalyje. Tačiau piktnaudžiavimo formos ne visada gali būti aiškiai atskirtos, kartais jos persipina.¹⁰³ Pavyzdžiui, AB „Mažeikių nafta“ byloje galima išvelgti subjekto veiksmų antikongrencinį poveikį, nes bendrovė, nustatydamą nuolaidas tik įmonėms, turinčioms importo licencijas, ir įpareigodama jas neimportuoti naftos produktų į Lietuvą, siekė apsaugoti rinką nuo naujų konkurentų įėjimo ir išsaugoti savo dominuojančią padėtį. Tačiau buvo konstatuotas diskriminacinis AB „Mažeikių nafta“ elgesys, nustatant nevienodas sąlygas panašaus pobūdžio sutartyse, kadangi veiksmai atitiko Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 3 punkto požymius.¹⁰⁴ Taigi matomas formalus požiūris pasireiškimas, o dėl galimų veiksmų pasekmių nepasisakoma.

---

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. liepos 10 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimo*, Nr. 11/b.

¹⁰¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. liepos 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A4-562-03.

¹⁰² Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. sausio 24 d. nutarimas *Dėl AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatas*, Nr. 1/b.

¹⁰³ STANIKŪNAS, Rimantas. *Kongrencijos politika: teorija ir praktika*. Vilnius: TEV, 2009, p. 87.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. liepos 10 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimo*, Nr. 11/b.

AB „Lietuvos telekomas“ bylos

Formomis pagrįsto metodo taikymas atsispindi ir pirmojoje AB „Lietuvos telekomas“ byloje.¹⁰⁵ AB „Lietuvos telekomas“ priėmus sprendimą įmontuoti filtrus kitiems ūkio subjektams nuomojamose vietinėse analoginėse linijose, niekas, išskyrus AB „Lietuvos telekomas“ nebeturėjo galimybės prijungti modemų prie telekomunikacinių tinklų ir tuo būdu juos pritaikyti duomenų perdavimui. Ūkio subjektai nebegalėjo teikti skaitmeninių duomenų perdavimo paslaugų naudodami analogines skirtąsias linijas, o buvo priversti nuomoti iš AB „Lietuvos telekomas“ žymiai brangesnes skaitmenines linijas. Taip jie prarado galimybę efektyviai konkuruoti su AB „Lietuvos telekomas“ duomenų perdavimo paslaugų rinkoje, nes techninius sprendimus dėl linijos skaitmenizavimo (pritaikymo duomenų perdavimui) galėjo priimti tik AB „Lietuvos telekomas“. Šie veiksmai pripažinti konkurencijos teisės pažeidimu pagal Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktus kaip atitinkantys šiose nuostatose numatytus požymius. Tačiau konstatavus AB „Lietuvos telekomas“ siekį išstumti konkurentus iš pasrovinės – duomenų perdavimo paslaugų – rinkos, kurioje bendrovė veikė ir pati, neanalizuotas veiksmų poveikis vartotojams, bendrovės argumentai dėl paslaugos kokybės ir investicijų skatinimo ir tai, jog ūkio subjektai galėjo ir toliau veikti rinkoje, tik tam turėjo nuomotis brangesnes skaitmenines linijas. Todėl byloje nesuteikiama galimybė dominuojančiam ūkio subjektui objektyviai pateisinti savo veiksmų, aiškiai jaučiamas siekis apsaugoti konkurentus, kas rodo konservatyvaus požiūrio, kuris vėliau buvo reformuotas, taikymą. Pagal efektais paremtą metodą byloje turėtų būti atidžiau išanalizuoti objektyvaus pateisinamumo kriterijai bei konkurentų galimybė veikti rinkoje ir po AB „Lietuvos telekomas“ atliktų veiksmų, taigi išlieka galimybė, jog veiksmai būtų pateisinti remiantis geresne paslaugų kokybe bei inovacijomis, kas naudinga vartotojams.

Antrojoje AB „Lietuvos telekomas“ byloje¹⁰⁶ tikslas pašalinti konkurentus jau buvo akivaizdus ir visiškai užkirto kelią konkurencijai pasrovinėje rinkoje. Tyrimą atlikę pareigūnai padarė išvadą, kad AB „Lietuvos telekomas“, užimdama dominuojančią padėtį bendrojo fiksuoto telefono ryšio ir telekomunikacinių tinklų nuomos rinkose, priėmė sprendimus užblokuoti nuomojamas linijas internetinės telefonijos paslaugas teikiančioms

---

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gruodžio 22 d. nutarimas *Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatomis*, Nr. 16/b.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. nutarimas *Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus*, Nr. 2/b.

įmonėms, tokiu būdu eliminuodama konkurenciją ir įtvirtindama savo dominuojančią padėtį internetinės telefonijos paslaugų rinkoje. AB „Lietuvos telekomas“ savo veiksmus grindė išimtinėmis teisėmis veikti rinkoje ir visas ginčas vyko dėl to, ar į tų teisių apimtį įeina ir veikla internetinės telefonijos srityje. Atlikus teisės aktų analizę ir paaiškėjus, jog šiai sričiai nebuvo suteikta įstatyminė monopolija, bendrovės veiksmai pripažinti neteisėtais. Galima teigti, jog ir nagrinėjant bylą šiomis dienomis atsisakymo suteikti prieigą prie esminių išteklių kontekste būtų padaryta tokia pati išvada, nes konkurencija internetinės telefonijos rinkoje buvo visiškai eliminuota – kitiems ūkio subjektams neliko jokių galimybių joje veikti, nes kurti atskirus telekomunikacinius tinklus neįmanoma dėl ekonominių priežasčių, o visiškas konkurencijos pašalinimas preziumuoja žalą vartotojams. Tokią nuomonę Komunikate dėsto ir Komisija, teigdama, jog rinkoje visiškai nesant konkurencijos, dominuojanti įmonė nebus motyvuota didinti našumą ir perduoti šią pažangą kitiems.¹⁰⁷

SPAB „Stumbras“ byla

SPAB „Stumbras“ byloje, be klientus diskriminuojančių sąlygų nustatymo, pasireiškė ir antikonkurenciniai veiksmai. Bendrovė sutartyje, sudarytoje su UAB „Palink“ 2000 m., atskiru sutarties punktu įpareigojo pirkėją užtikrinti, kad vykdytojo aptarnaujamame mažmeninės prekybos tinkle „Stumbro“ produkcija užimtų ne mažiau 30 procentų visų Lietuvos gamintojų alkoholinių gėrimų prekybos ploto ir kad visose pirkėjo aptarnaujamose mažmeninio prekybos tinklo parduotuvėse būtų pilnas „Stumbro“ gaminamos produkcijos asortimentas. Kitoje sutartyje, sudarytoje su UAB „Autosaniteks“ dėl marketingo paslaugų atlikimo, „Stumbras“ įpareigojo pirkėją užtikrinti, kad vykdytojo aptarnaujamo mažmeninės prekybos tinklo įmonėse „Stumbro“ eksponuojama produkcija sudarytų ne mažiau kaip 50 procentų visų eksponuojamų Lietuvoje pagamintų alkoholinių gėrimų ir kad būtų prekiaujama pilnu SPAB „Stumbras“ gėrimų asortimentu. Bendradarbiavimo sutartyje, sudarytoje su UAB „Mineraliniai vandenys“, buvo sąlyga, įpareigojanti pirkėją ne „Stumbro“ gaminamą produkciją pardavinėti ne mažiau kaip 2 procentais didesnėmis kainomis už „Stumbro“ produkcijos kainas.¹⁰⁸ Minėtos sutarties sąlygos Konkurencijos tarybos buvo

---

¹⁰⁷ Komunikato 30 punktas.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas *Dėl SPAB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas*, Nr. 6/b.

įvertintos kaip nesąžiningos ir pažeidžiančios Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 1 punktą, kadangi jos apribojo pirkėjų UAB „Palink“ ir UAB „Autosaniteks“ ūkinės veiklos laisvę bei galimybes kitiems tiekėjams – su SPAB „Stumbras“ konkuruojantiems ūkio subjektams – platinti savo produkciją per minėtas įmones, taip pat galimybę UAB „Mineraliniai vandenys“ laisvai nustatyti prekės kainą, ko pasekoje mažinama kainų konkurencija tarp skirtingų tiekėjų produktų, darant žalą vartotojams. Tačiau išvados padarytos nesvarstant, kaip realiai tai paveiks rinką ir vartotojų gerovę, nenagrinėjant konkurentų galimybių platinti savo produkciją kitais distribucijos kanalais, todėl vertinant bylą šiandieniniu požiūriu matomas detalesnės analizės trūkumas.

KLASCO byla

AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ (toliau – KLASCO) byloje Konkurencijos taryba nustatė, kad ši bendrovė užima dominuojančią padėtį priėjimo prie Klaipėdos uosto krantinių leidimų išdavimo rinkoje ir kad galimybė įmonėms prieiti prie uosto krantinių yra būtina sąlyga, norint teikti laivams aptarnavimo paslaugas. KLASCO, įsteigusi savo įmonę UAB „Komeksimas“, nutraukė nuolatinių leidimų išdavimą laivus aptarnaujančioms įmonėms, kurios veikė toje pačioje rinkoje, kaip ir UAB „Komeksimas“. Taip pat ji be objektyvių priežasčių neišduodavo laikinųjų leidimų, o mokamus vienkartinis leidimus prieiti/privažiuoti prie krantinėse stovinčių laivų išduodavo su nepagrįsta sąlyga, kad įmonės pateiktų išankstinį laivo kapitono ar jo įgalioto asmens užsakymą. Iš UAB „Komeksimas“, kuri teikė laivams tokias pačias paslaugas, išankstinių užsakymų nebuvo reikalaujama, jos darbuotojams KLASCO buvo išdavusi nemokamus nuolatinius leidimus.¹⁰⁹ Šie veiksmai pripažinti neteisėtais, nes prieiga prie krantinių įmonėms buvo suteikta nepagrįstomis ir diskriminacinėmis sąlygomis, kas apsunkino jų galimybes vykdyti veiklą. Kadangi UAB „Komeksimas“ priklausė KLASCO, minėtos įmonės laikytinos KLASCO konkurentais pasrovinėje rinkoje. Bet konstatavus diskriminacinius veiksmus pagal Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punktą, apie konkurentų stūmimą iš rinkos nėra kalbama, nors šis siekis buvo matomas ir iš KLASCO teiginių laivus aptarnaujančioms įmonėms, kad rinką yra perpildyta, kad nuo šiol laivus aprūpins UAB „Komeksimas“. Taigi antikonkurencinės veiksmų pasekmės šioje byloje taip pat neanalizuojamos. Šis Konkurencijos tarybos

---

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. balandžio 11 d. nutarimas *Dėl AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punkto reikalavimus*, Nr. 5/b.

nutarimas buvo panaikintas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dėl kitų priežasčių – teigiant jog AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ veiksmai buvo atlikti įgyvendinant norminių teisės aktų reikalavimus ir nepriklausė nuo jos valios, todėl negalėjo būti pripažinti piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.¹¹⁰

Laidojimo paslaugų byla

Nustatydama A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės piktnaudžiuojamus veiksmus Konkurencijos taryba trumpai konstatavo, jog „klientams, besikreipusiems į A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonę dėl šarvojimo salės nuomos, buvo nurodyta, kad šarvojimo salės paslaugos bus suteiktos tik su sąlyga, jei visi laidojimo reikmenys bus nupirkti šioje įmonėje. Tokiu būdu, kitai sutarties šaliai primetant papildomus įsipareigojimus, buvo pažeidžiami vartotojų interesai, kadangi norėdami įsigyti vieną paslaugą, jie buvo priversti pirkti visą paslaugų kompleksą.“¹¹¹ Tai atitinka susiejimo požymius. Komunikato 50 punkte šiems atvejams ištirti nurodoma daugiau analizės kriterijų, visų pirma, ar siejantieji ir susietieji gaminiai yra skirtingi gaminiai. Tačiau iš bylos aplinkybių aiškiai matyti, kad klientai siekė pirkti susietąjį gaminį – laidojimo reikmenis – iš kitų pardavėjų, taigi negalima sakyti, kad jis įėjo į patalpų nuomos paslaugas. Yra paminimos ir kitos esminės susiejimo sąlygos – įmonė turėjo monopoliją Biržų ir artimiausių gyvenviečių ritualinių paslaugų patalpų nuomos (siejančiojoje) rinkoje, ryškiai dominavo laidojimo reikmenų pardavimo (susietojoje) rinkoje (91,6 procentų rinkos dalies), buvo siekiama išstumti iš rinkos konkurentus ir padaryta žala vartotojams – „neabejotina, kad dėl A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės veiksmų jie neteko teisės rinktis“.¹¹² Pastarieji teiginiai nedetalizuojami ir neargumentuojami, nors jie yra gana akivaizdūs dėl nesudėtingų bylos faktų ir nedidelės geografinės – vieno miesto ir jo apylinkių – rinkos. Tuo bylos analizės lakoniškumą iš dalies galima būtų pateisinti. Nors nepateikti ir nenagrinėti jokie argumentai dėl padidėjusio įmonės našumo, Komisijos nuomone, antikonkurencinis elgesys, kuriuo išsaugoma, sukuriama ar sustiprinama į

---

¹¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A11-871-02.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas *Dėl A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimus*, Nr. 2S-8.

¹¹² *Ibid.*

monopoliją vis labiau panaši rinkos padėtis, paprastai negali būti pateisinamas našumo didinimu.¹¹³

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos nuo 2005 m.

Kadangi 2004 m. piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylų išnagrinėta nebuvo, visi toliau aptariami sprendimai priimti Lietuvai jau tapus Europos Sąjungos nare ir pasirodžius pirmajai SESV 102 straipsnio reformos išraiškai – Diskusijų dokumentui.

AB „Mažeikių nafta“ byla

Nustačius galimą poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, antrojoje AB „Mažeikių nafta“ byloje pirmą kartą Lietuvos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylų istorijoje taikytas ne tik Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis, bet ir SESV 102 straipsnis.¹¹⁴ Nustatydamą atitinkamą rinką Konkurencijos taryba tiesiogiai rėmėsi ir Europos Komisijos Diskusijų dokumentu, kurio 13 punkte teigiama, jog SSNIP testas apibrėžiant atitinkamą rinką piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejais yra nepakankamas, o kai kuriais atvejais netgi sunkiai pritaikomas praktiškai. Dominavimo atvejais beveik visada kaina jau yra pakelta virš konkurencinio lygio, ir tada remtis tuo metu egzistuojančiomis kainomis rinkos apibrėžimui nėra teisinga, nes tai duoda platesnį rinkos apibrėžimą, negu turėtų būti (vadinamoji „celofano klaida“). Taigi tai pirmasis įrodymas, jog nagrinėjant bylas atsižvelgiama ir į Komisijos išreikštą požiūrį, nors jis ir anksčiau minėtas ESTT praktikoje.

Įvertinant AB „Mažeikių nafta“ dominuojančią padėtį atsižvelgta ne tik į labai dideles ir pastovias subjekto rinkos dalis, bet ir valstybinio reguliavimo priemones, transporto išlaidas, kliūtis ir kaštus įeiti į Lietuvos, Latvijos ir Estijos benzino ir dyzelino rinkas, neišnaudojamą AB „Mažeikių nafta“ gamybinį potencialą. Konkurencijos taryba taip pat mini didelį bendrovės vertikaliosios integracijos laipsnį per prekybos namus, kurie organizuoja benzino ir dyzelino platinimo sistemą, didelius finansinius išteklius ir galimybes paskirstyti riziką, gerai žinomą bendrovės vardą ir pirkėjų pripratimą prie jo, 2002 – 2004 m.

---

¹¹³ Komunikato 30 punktas.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui*, Nr. 2S-16.

pasikeitimus AB „Mažeikių nafta“ marketingo sistemoje, padidinant naftos produktų terminalų, kuriuose parduodami įmonėje pagaminti naftos produktai, skaičių, kas leido glaudžiau bendradarbiauti su pirkėjais ir priartinti parduodamą produkciją prie jos vartotojų. Taigi, sutinkamai su moderniu požiūriu gana visapusiškai nagrinėjama subjekto rinkos galia, nors skundžiant nutarimą ir teigta, jog visi reikalingi veiksniai nebuvo išanalizuoti.¹¹⁵ Iš tiesų pastebėtina, kad byloje nebuvo įvertinta kompensuojanti perkamoji galia, Komunikato 12 punkte vardijama prie pagrindinių dominavimo vertinimo veiksnių (taip pat ir Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties 27 punkte). Taigi skundžiant nutarimą buvo teigiama, jog turėjo būti atsižvelgta į tai, jog AB „Mažeikių nafta“ pirkėjų motininės įmonės yra tarptautinės kompanijos (koncernai), vykdančios veiklą daugelyje šalių, turinčios ypatingai didelę pirkėjų galią, todėl galinčios vykdyti didelį bendrovės konkurencinį spaudimą. Tačiau šie argumentai pateikti ne dėl dominavimo nustatymo, o dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, todėl Konkurencijos taryba į juos atsakė teiginiu, jog atsveriamoji pirkėjų galia neturi įtakos nustatant rinką.¹¹⁶

AB „Mažeikių nafta“ byloje matomas daug išsamesnis antikonkurencinio elgesio tyrimas – dominuojančio ūkio subjekto veiksmai analizuojami ne tik pagal jų formą, bet ir pagal pasekmes. AB „Mažeikių nafta“ prekės kaina, nustatoma potencialiems importuotojams, buvo mažesnė nei įmonėms, kurios neturėjo galimybės importuoti. Nors potencialūs importuotojai (*Lukoil, Statoil, Neste* grupių įmonės), kai kuriais atvejais pirkė didesnius kiekius, kurie galėtų būti kainos diferencijavimo įrodymu, tačiau tyrimo metu AB „Mažeikių nafta“ nepateikė jokių ekonomiškai pagrįstų skaičiavimų, kad jos taikoma kainodara yra pagrįsta, be to, taikomos nuolaidos buvo neadekvačiai skirtingos, todėl, Konkurencijos tarybos nuomone, praktiškai net ir nebuvo įmanoma įrodyti jų pagrįstumo remiantis objektyviomis ekonominėmis aplinkybėmis kaip kaštų sutaupymas ar kitos. Bendrovė teigė, jog kaina buvo skaičiuojama atsižvelgiant į objektyvius veiksnius ir kad tai yra normali komercinė praktika prekybos naftos produktais rinkoje. Tačiau Konkurencijos taryba paneigė šiuos teiginius, konstatuodama, jog nustatant kainas buvo atsižvelgiama ne tiek į pačią importo galimybę, AB „Mažeikių nafta“ patiriamus skirtingus kaštus parduodant prekę ir kitas objektyvias aplinkybes, kiek į kiekvieno AB „Mažeikių nafta“ pirkėjo subjektyvias galimybes importuoti, t.y. AB „Mažeikių nafta“ vertino, ar ūkio subjektas

---

¹¹⁵ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2034-07/2007.

¹¹⁶ *Ibid.*

(didmenininkas) gali importuoti, iš kur (Rytų, Vakarų) jis gali importuoti. Konkurencijos taryba svarstė ir argumentus dėl galimybės objektyviai pateisinti AB „Mažeikių nafta“ pirkėjams nustatomus metinius pirkimo kiekio įsipareigojimus: „Minimalaus kiekio įsipareigojimo nustatymas, kuomet kiekvienam pirkėjui buvo nustatytas individualus minimalus pirkimo kiekis, siekiant jį kaip galima priartinti prie konkretaus pirkėjo viso planuojamo metinio poreikio naftos produktams, negali būti pateisinamas siekiu planuoti tiekimo sutartis. Toks kainos nustatymo mechanizmas negali būti lyginamas ir su kiekio nuolaidomis, kurios yra objektyvios, jeigu atspindi tiekėjo sutaupytus kaštus parduodant didesnę kiekį ir turi būti vienodai prieinamos visiems pirkėjams.“¹¹⁷ Taigi Konkurencijos taryba analizėje jau taiko objektyvaus pateisinamumo doktriną, kurios reikšmė itin pabrėžta SESV 102 straipsnio reformoje. Padaryta išvada, jog bendrovės kainodaros esmė buvo riboti konkurentų įėjimą į Baltijos rinką, t.y. išvengti importo konkurencijos – dyzelino iš Rytų, benzino iš Vakarų. Įvertintas pakankamai ilgas sutarčių taikymo laikotarpis (1 metai), pirkėjų minimalaus kiekio įsipareigojimai, kurie sudarė reikšmingą dalį viso jų poreikio, AB „Mažeikių nafta“ rinkos galia Lietuvos teritorijoje, artima monopolinei, taip pat didelė galia Latvijoje ir Estijoje ir bendrovės veiksmų rezultatai. AB „Mažeikių nafta“ nustatė kainas, tiesiogiai priklausančias nuo pirkėjo metinio įsipareigojimo nupirkti tam tikrą kiekį naftos produktų, kiekvienam pirkėjui individualų artimą jo planuojamam metiniam poreikiui minimalų kiekio įsipareigojimą, už kurio neįvykdymą mokama nustatyto dydžio kompensacija ir/ar bauda už sutarties nutraukimą anksčiau, negu įvykdytas minimalaus kiekio įsipareigojimas. Padaryta išvada, jog šiais veiksmais buvo siekiama „pririšti“ pirkėjus prie AB „Mažeikių nafta“, neleisti jiems laisvai elgtis rinkoje, atsižvelgiant į naftos produktų kainų pokyčius ar kitus veiksnius, o kitus gamintojus pasirinkti tik tais atvejais, kai AB „Mažeikių nafta“ negalėjo aprūpinti jų naftos produktais, ir tuo praktiškai buvo „uždarytos“ Lietuvos, Latvijos, Estijos benzino ir Lietuvos dyzelino rinkos nuo kitų gamintojų, taip itin apribota konkurencija. Matyti, jog Konkurencijos taryba gana detalai analizavo dominuojančios rinkoje bendrovės veiksmus pagal jų poveikį, jie pripažinti neteisėtais jau ne tik pagal konkrečius Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir SESV 102 straipsnio punktus, bet ir tiesiog pagal pačius minėtus straipsnius, taigi nebesistengiama būtinai surasti iš anksto

---

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui*, Nr. 2S-16.

aprašytus veiklos požymius atitinkame punkte, o elgesys vertinamas pagal pasekmes ir bendrąją straipsnių prasmę ir tikslą. Žinoma, prie detalios analizės prisidėjo ir rinkos specifiškumas, nagrinėjamų santykių svarba valstybei, visuomenės susidomėjimas.

Kadangi byla galiausiai LVAT buvo grąžinta Konkurencijos tarybai atlikti papildomą tyrimą, 2010 m. priimtas naujas nutarimas.¹¹⁸ Pateikdama dominavimo apibrėžimą Konkurencijos taryba jau citavo naująjį Komisijos komunikatą, nors jame pateiktas apibrėžimas ir atitiko ETT praktikoje nustatytąjį. Kai kurie AB „Mažeikių nafta“ dominavimą rodantys veiksniai dar labiau detalizuoti, pavyzdžiui, nepilnas pajėgumų panaudojimas. Taip pat pridurta, jog išvadą dėl vienpusės lemiamos įtakos turėjimo rinkoje, Konkurencijos tarybos manymu, dar labiau patvirtino ir AB „Mažeikių nafta“ finansiniai rodikliai: bendrovė jau kelis metus iš eilės veikė pelningai, t.y. gavo ne tik bendrojo, bet ir grynojo pelno (2003 m. daugiau kaip 220 mln. Lt, o 2004 m. daugiau negu 720 mln. Lt.). Tai rodo Konkurencijos tarybos pastangas išvadą dėl dominavimo pagrįsti faktinių aplinkybių visuma, kas atitinka Europos Komisijos propaguojamą požiūrį.

Apibūdinant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi veiksmus panaudojama Komunikate įvesta retrospektyvinių nuolaidų (nuolaidų, taikomų už visą pirkimą) sąvoka. Veiksmų antikonkurenciniam poveikiui pagrįsti pasitelktas Komisijos teiginys, kad minėtos nuolaidos gali gerokai apriboti galimybes rinkoje, nes dėl jų klientai yra mažiau linkę ieškoti alternatyvaus tiekėjo nedidelei daliai paklausos patenkinti, jeigu dėl to jie prarastų retrospektyvines nuolaidas.¹¹⁹ Kadangi buvo kvestionuojamas Konkurencijos tarybos 1 metų sutarčių sudarymo laikotarpio laikymas pakankamai ilgu, ji remiasi ir Komisijos pateikta nuomone, kad jeigu dominuojanti įmonė yra neišvengiamas prekybos partneris visiems arba daugumai klientų, net ir trumpai galiojantis išskirtinio pirkimo įpareigojimas gali sukelti antikonkurencinį galimybių apribojimą.¹²⁰ Byloje analizuojant AB „Mažeikių nafta“ veiksmų antikonkurencines pasekmes itin svarbus buvo vienas iš Komunikato 20 punkte nurodytų veiksnių – klientų padėtis, todėl ir šioje vietoje Konkurencijos taryba rėmėsi minėtu dokumentu. Jame pateikta Komisijos nuomonė, jog dominuojanti įmonė gali tam tikrą praktiką taikyti tik pasirinktiems klientams arba išteklių tiekėjams, kurie gali būti ypač svarbūs konkurentų patekimui į rinką ar plėtimuisi, taip padidindama antikonkurencinio

---

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimas *Dėl AB „Orlen Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-31.

¹¹⁹ Komunikato 40 punktas.

¹²⁰ Komunikato 36 punktas.

galimybių ribojimo tikimybę. Pavyzdžiui, klientų atveju, jie gali būti labiausiai linkę priimti alternatyvių tiekėjų pasiūlymus, sudaryti konkrečią galimybę platinti produktą, tinkamą naujam rinkos dalyviui, būti patekimui į rinką palankioje geografinėje vietovėje arba būti linkę daryti įtaką kitų klientų elgesiui. Būtent tokia praktika ir buvo taikoma AB „Mažeikių nafta“. Taigi pastebėtina, jog Europos Komisijos politika nagrinėjant bylą nepaliekama nuošalyje, Komunikate išdėstyta autoritetinga nuomone naudojamosi savo argumentams paremti, tačiau tai daroma tik epizodiškai, kur Komisijos pateikti teiginiai aiškiai tinkami pritaikyti konkrečioje situacijoje.

Šioje, kaip ir kitose piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose, pasigendama antikonkurencinio poveikio veiksmais padarytos žalos vartotojams analizės, nors vartotojų gerovė SESV 102 straipsnio reformoje akcentuojama kaip esminis dalykas.¹²¹ Vartotojams padaryta žala apibūdinama tik analizuojant veiksmus dėl skirtingų dyzelino pardavimo kainų. Konkurencijos tarybos teigimu, kadangi AB „Mažeikių nafta“, parduodama dyzeliną, atsižvelgė į tolesnį jo pardavimą ir atitinkamai nustatė savo pardavimo kainą, ji piktnaudžiavo savo padėtimi ribodama savo pirkėjų klientus, kuriems pirkėjai galėtų parduoti dyzeliną „Ventus“. Tai nepagrįstai varžė pirkėjų galimybes veikti rinkoje ir pažeidė vartotojų (Lietuvos gyventojų) interesus įsigyti prekę pigiau. Sutartyse nustatytas kompensavimo mechanizmas įrodė, kad kaina dyzelinui, skirtam automobilių kurui, buvo užaukštinta lyginant su dyzelinu bunkeraviavimui. Taigi Lietuvos vartotojai patyrė žalą, kuri galėtų būti prilyginta iki kainų skirtumo tarp AB „Mažeikių nafta“ parduodamo dyzelino „Ventus“ A. Anužio prekybos įmonei „Gindana“, UAB „Prie Luksto“ ir UAB „Baltijos bunkeraviavimo agentūra“ kainos ir bendrovės parduodamo dyzelino „Ventus“ UAB „Lukoil Baltija“, UAB „Neste Lietuva“ ir kitoms bendrovėms.¹²² Komunikate teigiama, jog galimos žalos vartotojams nustatymas gali būti grindžiamas kokybiniais, ir, kai įmanoma ir tinkama, kiekybiniais įrodymais,¹²³ tačiau tikslesnių kriterijų nėra numatyta. Todėl teisinėje literatūroje nuogaustaujama, kad jei konkurentų galimybių ribojimas visada laikomas sukeliančiu žalą vartotojams, tai vis dar parodo Komisijos siekį apsaugoti konkurentus. Tačiau analizuojant Komisijos Komunikatą kaip visumą, teigtina, kad žalą vartotojams sukeliančiu automatiškai laikytinas tik konkurentų, dirbančių taip pat kaip dominuojanti

---

¹²¹ Komunikato 5 punktas.

¹²² Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimas *Dėl AB „Orlen Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-31.

¹²³ Komunikato 19 punktas.

įmonė, galimybių ribojimas.¹²⁴ Tačiau nei AB „Mažeikių nafta“, nei kitose Lietuvos bylose (išskyrus trumpą užuominą TEO LT byloje) taip pat efektyviai dirbančio konkurento testas dar nebuvo panaudotas.

AB „Lietuvos paštas“ byla

AB „Lietuvos paštas“ byloje subjekto elgesys neatitiko Konkurencijos įstatymo 9 straipsnyje išvardytų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi veiksų pavyzdžių, tačiau labiau matoma ne pasekmių konkurencijai, o bendrovės subjektyvių ketinimų analizė. Piktnaudžiavimo veiksmai pasireiškė AB „Lietuvos Paštas“ dalyvaujant UAB „Vilniaus energija“ paskelbtame konkurse dėl sąskaitų spausdinimo, lankstymo, vokavimo ir pristatymo adresatams paslaugų teikimo. Nustatyta, jog AB „Lietuvos Paštas“ žinojo, kokius pašto pristatymo paslaugų įkainius turės įskaičiuoti į savo pasiūlymus konkurse dalyvaujantys konkurentai, bei pasiūlė UAB „Vilniaus energija“ žymiai mažesnę pristatymo paslaugų įkainį, nei tokias paslaugas siūlė pirkti konkurentams. Padaryta išvada, kad bendrovė šiais veiksmais piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi rezervuotų pašto paslaugų rinkoje ir siekė įtvirtinti savo padėtį bei išstumti konkurentus iš kitos, su minėta rinka glaudžiai susijusios rinkos - sąskaitų spausdinimo, lankstymo ir vokavimo rinkos. Toks AB „Lietuvos paštas“ elgesys, anot Konkurencijos tarybos, galėjo paveikti konkurenciją sąskaitų spausdinimo, lankstymo ir vokavimo rinkoje ir atimti kitiems konkurso dalyviams galimybę jį laimėti nepažeidžiant Pašto įstatymo reikalavimų.¹²⁵ Tačiau byloje konkurentų stūmimas iš rinkos pasireiškė tik vieno konkurso metu, taip pat nebuvo nagrinėta, ar AB „Lietuvos paštas“ nustatytos kainos buvo bendrovei nuostolingos. Todėl šiuo atveju aiškiai įtvirtinama konkurentų apsauga, nesvarstant, ar jie dirba taip pat efektyviai kaip dominuojanti bendrovė ir ar iš tiesų AB „Lietuvos paštas“ epizodinis veiksmas sukėlė žymias antikonkurencines pasekmes sąskaitų spausdinimo, lankstymo ir vokavimo rinkoje. Nors byla net du kartus pasiekė LVAT ir pirmasis Konkurencijos tarybos nutarimas buvo panaikintas, buvo ginčytasi dėl paslaugų rinkos apibrėžimo, o piktnaudžiavimo veiksmai nekvestionuoti.

---

¹²⁴ MONTI, G. *Article 82 EC: What Future for the Effects-Based Approach?* In *Journal of European Competition Law & Practice* [interaktyvus]. 2010, Vol. 1, No. 1 [žiūrėta 2011-04-08], p 2-11. Prieiga per internetą: < <http://jeclap.oxfordjournals.org/content/1/1/2.full.pdf+html> > [žiūrėta 2011-04-08].

¹²⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2006 m. sausio 5 d. nutarimas *Dėl AB „Lietuvos paštas“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-1.

TEO LT byla

TEO LT elgesys buvo įvertintas kaip piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, taikant maržos spaudimą.¹²⁶ Komunikate šie veiksmai trumpai apibūdinti šalia atsisakymo tiekti (lietuviškame vertime naudojama „kainų skirtumų mažinimo“ sąvoka).¹²⁷ TEO LT byloje Konkurencijos taryba rėmėsi Europos Komisijos pranešimu apie konkurencijos taisyklių taikymą prisijungimo susitarimams telekomunikacijų sektoriuje. Manytina, jog naudojamas „protingai efektyvių“ konkurentų terminas galėtų būti laikomas iš esmės atitinkančiu Komisijos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atveju naudojamos „taip pat efektyviai dirbančio konkurento“ sąvokos esmę – tai įmonės, kurios dirba ne mažiau produktyviai nei dominuojanti įmonė, bet dėl menkesnių finansinių išteklių gali neatlaikyti prieš jas nukreiptos konkurencijos.¹²⁸ Pagal Komunikato 80 punktą, sprendžiant, ar atitinkamos kainos nustatymas neleidžia taip pat efektyviai dirbančiam konkurentui nuolat pelningai prekiauti vartotojų rinkoje, atskaitos taškas taip pat efektyviai dirbančio konkurento sąnaudoms nustatyti yra ilgalaikio laikotarpio vidutinės padidėjimo sąnaudos (ILVPS), patiriamos integruotos dominuojančios įmonės padalinio vartotojų rinkoje. 2005 m. Diskusijų dokumente taip pat jau buvo siūloma liberalizuotuose sektoriuose, tokiuose kaip telekomunikacijų, žemiau ILVPS nustatytas kainas laikyti grobuoniškomis.¹²⁹ Bet TEO LT byloje dar nebuvo naudojama ILVPS sąvoka, Konkurencijos taryba rėmėsi kintamaisiais kaštais: „Atlikta tiesioginių kintamų mažmeninės ADSL paslaugos teikimo kaštų analizė parodė, kad pajamos, gaunamos iš TEO LT, AB galutiniams vartotojams teikiamų plačiajuosčio ryšio interneto prieigos paslaugų, nepadengdavo šių paslaugų teikimo tiesioginių sąnaudų. Iš to seka išvada, kad ūkio subjektai, kurie pirko iš TEO LT, AB didmeninę ADSL paslaugą mažmeninės plačiajuosčio ryšio interneto prieigos paslaugos sukūrimui galutiniam vartotojui, patiria kur kas didesnes sąnaudas, nei TEO LT, AB analogiškų paslaugų sukūrimui. Jei tokie ūkio subjektai teiktų mažmenines paslaugas tokiomis kainomis, kaip ir TEO LT, AB, jų teikiamos paslaugos būtų nuostolingos ir

---

¹²⁶ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2006 m. spalio 5 d. nutarimas *Dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-12.

¹²⁷ Komunikato 80 punktas.

¹²⁸ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje 62/86, *AKZO Chemie v. Commission of the European Communities* (1991), ECR I-3359

¹²⁹ Diskusijų dokumento 126 punktas.

neužtikrintų jiems galimybės sėkmingai veikti mažmeninėse rinkose.¹³⁰ ILVPS paprastai yra didesnės už vidutinius kintamuosius kaštus, nes į jas įtraukiamos ir konkrečiam produktui būdingos fiksuotosios sąnaudos, patirtos prieš tą laikotarpį, kuriuo pasireiškė tariamas piktnaudžiaujamas elgesys, todėl ir naudojant šį rodiklį TEO LT byloje būtų padaryta ta pati išvada dėl piktnaudžiaujamo elgesio.

Anot Konkurencijos tarybos, TEO LT taikomas maržos spaudimas lėmė tai, jog protingai efektyvūs bendrovės konkurentai, veikiantys mažmeninėse rinkose, negalėjo gauti normalaus pelno ir dėl to buvo stumiami iš mažmeninių rinkų, arba potencialiems konkurentams sudaromos kliūtys į jas įeiti. Kaip svarbus išskiriamas ir vienas iš Komunikato 20 punkte paminėtų veiksnių – galimi faktinio konkurentų galimybių ribojimo įrodymai, kuriais byloje tapo žymiai išaugęs AB TEO LT klientų skaičius paslaugų, skirtų namų ūkių rinkoje. Byloje akcentuojamas siekis apsaugoti vartotojus, o ne tik konkurentus: „Reikia pažymėti, kad TEO LT, AB veiksmams daroma žala ne tik konkretiems ūkio subjektams, bet pažeidžiamas ir viešasis interesas – ribojama potenciali konkurencija, daroma žala vartotojams, kurie dėl TEO LT, AB veiksmų negali gauti optimalios naudos, pasireiškiančios tuo, kad daugiau įmonių gali pasiūlyti galutiniams vartotojams priimtinius pasiūlymus. Šią naudą garantuotų sąžininga ir neapribota konkurencija atitinkamose mažmeninėse rinkose.” Taigi nors ir pernelyg neišplėtojant analizės, į piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi veiksmus žvelgiama per jų pasekmių prizmę.

Tarptautinio Vilniaus oro uosto bylos

VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas nustatytas įpareigojimas UAB „RSS Motors“ pateikti jai sutartis su savo klientais nagrinėtas pagal sukeliama efektą. Padaryta išvada, jog dominuojanti valdymo ir organizavimo paslaugų Tarptautiniame Vilniaus oro uoste rinkoje įmonė savo rinkos galia naudojosi siekdama įtvirtinti savo padėtį pasrovinėje – degalų tiekimo orlaiviams rinkoje. Konkurencijos taryba pažymėjo, jog degalų tiekėjų (UAB „RSS Motors“) siūlomos klientui naudingesnės sutarčių sąlygos yra priemonė konkuruoti su alternatyviu tokių paslaugų teikėju – VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas. Galimybė pastarajam sužinoti konkurentų su klientais sudarytų sutarčių turinį mažina konkurentų, kurie

---

¹³⁰ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2006 m. spalio 5 d. nutarimas *Dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-12.

ši turinį atskleidžia, konkurencingumą.¹³¹ Buvo nagrinėti ir VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas pateikti argumentai dėl objektyvaus veiksmų pagrindimo – remtasi būtinybe užtikrinti tiekiamo kuro kokybę. Tačiau jie buvo atmesti, nes teisės aktai VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas tokių reikalavimų nenumatė. Tai atitiko Komunikate dėstomą požiūrį, kad įgyvendinti visuomenės sveikatos ir saugos reikalavimus paprastai yra valstybės institucijų pareiga. Dominuojanti įmonė neturi savo iniciatyva imtis veiksmų, kad pašalintų iš rinkos gaminius, kuriuos ji – teisingai ar klaidingai – laiko pavojingais ar prastesniais už savo gaminį.¹³²

Taip pat VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas, užimdama dominuojančią padėtį valdymo or organizavimo paslaugų Tarptautiniame Vilniaus oro uoste rinkoje, atsisakė UAB „RSS Motors“ suteikti prieigą prie infrastruktūros, taip apribodama jos galimybę konkuruoti pasrovinėje reaktyvinių degalų tiekimo orlaiviams rinkoje, kurioje veikė ir pati. Byloje taikyta objektyvaus pateisinamumo doktrina – vertinti VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas argumentai dėl atsisakymo suteikti vietą UAB „RSS Motors“ degalų pylimo automobiliui pagrįstumo ir būtinumo, tačiau konstatuota, jog tai yra ne objektyvūs kriterijai, o subjektyvūs konkurento veiklos apimties vertinimai. Vertintos ir šių veiksmų pasekmės – apribota UAB „RSS Motors“ galimybė veikti rinkoje: didinti veiklos apimtį ir veiklos patikimumą bei konkuruoti su VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas. Atsisakymas suteikti priėjimą prie esminio išteklių – reikalingos infrastruktūros – yra prilyginamas atsisakymui tiekti.¹³³ Komunikato 81 punkte nurodytos 3 aplinkybės, kurios turėtų būti išanalizuotos atsisakymo tiekti atvejais. Tačiau 82 punkte nurodoma, kad jei dominuojančio subjekto padėtis priešrovinėje rinkoje įtvirtinta valstybės išteklių pagalba, visų aplinkybių nagrinėti nebūtina, o taip ir buvo VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas atveju. Kadangi oro uosto infrastruktūra priklauso valstybei, o įmonė tik valdo ją patikėjimo teise, įpareigojimas tiekti neturi neigiamos įtakos jos motyvacijai investuoti ir diegti naujoves. Taigi atsisakymo suteikti priėjimą prie esminių išteklių pripažinimas neteisėtu net ir neanalizuojant žalos vartotojams šiuo atveju gali būti laikomas atitinkančiu Komisijos poziciją.

Panašios situacijos susiklostė ir vėlesnėse Tarptautinio Vilniaus oro uosto bylose. 2008 m. nubaustas atsisakymas suteikti prieigą prie reikalingos infrastruktūros UAB

---

¹³¹ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2007 m. birželio 7 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinis Vilniaus oro uostas veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-14.

¹³² Komunikato 29 punktą.

¹³³ Komisijos 1993 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje V/34.689, *Sea Containers v. Stena Sealink – Interim Measures*. OL L 15, 1994 I 18, p. 8.

„Naftelf“ nesudarant su ja aviacinio kuro tiekimo sutarties ir taip neleidžiant įeiti į rinką. Kadangi buvo pateikta nemažai galimų elgesio pateisinimo priežasčių, jos buvo išsamiai vertintos ir galiausiai nepripažintos objektyviomis.¹³⁴ 2010 m. tokios pačios išvados padarytos dėl nepagrįsto atsisakymo suteikti UAB „RSS Motors“ papildomą kuro talpų kvotą bei vietą degalų pylimo automobiliui laikyti.¹³⁵ Pastarojoje byloje taip pat vertinta, ar VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas taikyta kainodara nėra grobuoniška. Atliekant vertinimą vadovautasi vidutinių kintamųjų kaštų rodikliu, taigi Komisijos Komunikate siūloma vidutinių išvengiamųjų kaštų sąvoka nepasinaudojama (nors šių kaštų dydis dažniausiai sutampa, tačiau ne visais atvejais). Konkurencijos taryba, nagrinėdama kainodarą, vadovavosi *AKZO* byloje suformuluotomis taisyklėmis.¹³⁶ Komunikate nurodoma, kad Komisija ketina analizuoti galimas anitkonkurencines pasekmes tik konstatavus, jog dominuojantis ūkio subjektas patyrė nuostolį, bet Konkurencijos taryba, nors ir nustačiusi VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas veikos pelningumą, „apsidrausdama“ dar pailiustruoja iš pasrovinės rinkos konkurentą stumiančio poveikio nebuvimą pastarojo rinkos dalių padidėjimu. Taigi analizę galima laikyti pakankamai išsamia, nors ir ne visomis detalėmis atitinkančia, bet savo esme nenutolusia nuo Komisijos požiūrio.

2009 m. Vilniaus oro uosto byloje konkurencija buvo ribojama vykdant susiejimą – VĮ Tarptautinis Vilniaus oro uostas, turėdama monopoliją keleivių terminalo galerijų suteikimo rinkoje bei šią paslaugą parduodama tik kartu su orlaivių stūmimo nuo galerijų paslauga, siekė išlaikyti monopolinę padėtį ir šioje rinkoje bei neleisti šių paslaugų teikimu užsiimti potencialiam konkurentui.¹³⁷ Šiuo atveju Konkurencijos tarybos atliktos analizės etapai atitiko Komunikato 50 punkte numatytuosius. Kadangi dominavimo siejančiojoje rinkoje sąlyga buvo tenkinama, pirmiausia įvertinta, jog susietosios paslaugos yra atskiros, UAB „Baltic ground services“ siekė pirkti tik galerijų suteikimo paslaugą, o orlaivių stūmimo nuo galerijų paslaugą norėjo vykdyti pati. Susiejant šias paslaugas konkurentas

---

¹³⁴ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2008 m. lapkričio 6 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinis Vilniaus oro uostas veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-23.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2010 m. sausio 21 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-1.

¹³⁶ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje C-62/86, *AKZO Chemie BV v. Commission of the European Communities*, (1991) ECR I-03359.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2009 m. lapkričio 5 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-24.

prarado galimybę veikti susietojoje rinkoje, taigi tokie veiksmai visiškai eliminavo konkurenciją, todėl laikyti aiškiu pažeidimu.

Kiti Konkurencijos tarybos nutarimai

Efektais paremto požiūrio taikymas gerai matomas Konkurencijos tarybai 2009 m. atsisakant pradėti tyrimą dėl UAB „GlaxoSmithKline Lietuva“ veiksmų.¹³⁸ Remdamasi Komunikatu Konkurencijos taryba pažymėjo, kad sprendžiant, ar dominuojančio subjekto atsisakymas tiekti prekes ar paslaugas laikytinas piktnaudžiavimu, turi būti vertinamas tokio atsisakymo poveikis, t. y., ar toks atsisakymas iš esmės apriboja konkurenciją atitinkamoje rinkoje bei šio ribojimo įtaka vartotojų interesams. Tik išimtiniais atvejais, kai prekės ar paslaugos yra būtinais reikalingos, kad ūkio subjektas galėtų vykdyti veiklą rinkoje, o atsisakymas jas tiekti visiškai eliminuotų tokio subjekto galimybes konkuruoti rinkoje, dominuojančio ūkio subjekto atsisakymas tiekti tokias prekes ar paslaugas, be objektyvaus pateisinimo, savaime laikytinas piktnaudžiavimu. Šiam požiūriui, taipogi cituodamas Komisijos teiginius pritarė Vilniaus apygardos teismas, jį patvirtino ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.¹³⁹

Vertinimas

Prasidėjus SESV 102 straipsnio reformai Europos Sąjungos mastu, Lietuvos bylose nuo 2005 metų taip pat matomi piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylų nagrinėjimo pasikeitimai. Atliekama daug išsamesnė faktinių aplinkybių analizė, tampa ryškesnis efektais paremto metodo taikymas, ypač naujausiose bylose, vertinama dominuojančių ūkio subjektų galimybė pateisinti savo veiksmus. Tačiau negalima teigti, jog sekama vien Komisijos siūlytais antikonkurencinių veiksmų vertinimo principais, jie daugiau naudojami paremti savo argumentus vienu ar kitu klausimu.

Išlikęs dominavimo prezumpcijos ir kitų teismų praktika suformuotų taisyklių naudojimas byloja apie svarbią SESV 102 straipsnio taikymo reformos problemą – santykį tarp ankstesnės ESTT praktikos ir naujųjų Komisijos prioritetų. Komunikate numatyta, jog

---

¹³⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2009 m. vasario 26 d. nutarimas Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „GlaxoSmithKline Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams, Nr. 1S-28.

¹³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-996/2010.

juo nesiekama nustatyti teisės ir nepažeidžiamas Europos Sąjungos teismų pateiktas SESV 102 straipsnio aiškinimas. Taigi šioje vietoje galima daryti išvadą, kad tolesnė reformos raida didele dalimi priklauso būtent nuo Europos Sąjungos teismų jurisprudencijos, kadangi šalyse narėse tiesiogiai taikant SESV 102 straipsnį, taip pat ir taikant nacionalinės konkurencijos teisės normas, konkurencijos institucijos bei teismai remiasi ESTT praktika. Komisijos Komunikatui neturint privalomosios galios, Europos Sąjungos teismai gali sustiprinti Komisijos taikomos politikos galią arba kaip tik ją sumenkinti. Pažymėtina, jog dominavimo prezumpcija esant 40 procentų rinkos daliai nustatyta ir Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 11 dalyje, o nacionaliniai teismai bei Konkurencijos taryba privalo taikyti Lietuvos teisę, todėl siekiant, jog bylų praktika atitiktų reformuotą požiūrį į dominuojančios padėties nustatymą, turėtų būti keičiamas ir privalomas teisinis reguliavimas.

Išvados

1. Europos Komisijos nuo 2003 m. deklaruojamas siekis reformuoti SESV 102 straipsnio taikymą naudojant efektais pagrįstą metodą iškart pastebimas ir jos praktikoje: taikoma detali ekonominė analizė, vertinamos tikėtinos ar faktinės kilusios dominuojančių ūkio subjektų veiksmų pasekmės, nuodugniai nagrinėjami objektyvaus pateisinamumo argumentai, kaininio piktnaudžiavimo atveju taikomas taip pat efektyvaus konkurento testas, vėlesnėse bylose – ir nauji kaštų rodikliai, atitinkantys siūlomus Diskusijų dokumente ir Komunikate. Tačiau kadangi Komisija ketina taikyti 2009 m. Komunikatą tik po jo išleidimo pradėtoms procedūroms, praktinis išdėstytų gairių pritaikomumas galės būti įvertintas tik ateityje.
2. Siekdama išvengti apeliacijos nukrypimo nuo teismų praktikos pagrindu, Komisija formuoja dvilypę praktiką: pirmiausiai konstatuoja SESV 102 straipsnio pažeidimą remdamasi Europos Sąjungos teismų suformuluotomis taisyklėmis, nors jos ir būtų pagrįstos formalistiniu požiūriu, tuomet savo išvadą paremia ir ekonomine analize bei elgesio pasekmių vertinimu. Europos Sąjungos teismai ir toliau remiasi savo ankstesne praktika ir, nors neužkerta kelio Komisijos papildomai analizei, kol kas būtinumo taikyti naują požiūrį neakcentuoja.
3. Lietuvos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose iki 2004 m. vyrauja formalus požiūris į subjektų veiksmus: jie įvertinami pagal atitikimą Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio konkretaus punkto požymiams, detaliau neanalizuojant faktinių aplinkybių ir rinkoje kilusių ar tikėtinų pasekmių. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare ir Europos Komisijai ėmus reformuoti SESV 102 straipsnio taikymą, tai atsispindėjo ir Konkurencijos tarybos praktikoje. Nustatant subjekto dominavimą, be rinkos dalių, kruopščiau analizuojami ir kiti kriterijai, daugiau dėmesio skiriama veiksnių objektyviam pateisinimui, tačiau neretai pasigendama žalos vartotojams nagrinėjimo.
4. Pritaikyti kai kuriuos reformuoto požiūrio aspektus Lietuvoje trukdo ir nuo jo besiskiriantis teisinis reguliavimas – Konkurencijos įstatyme įtvirtinta dominavimo prezumpcija. Taigi siekiant bylų praktikos atitikimo Komisijos idėjoms, jis turėtų būti keičiamas, įvedant nedominavimo prezumpciją.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai:

1. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OL, 2008 C 115, p.1;
2. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose įgyvendinimo. OL, 2004 m. specialusis leidimas, 8 skyrius, 2 tomas, p. 205;
3. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856;
4. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimas dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo, Nr. 52 (su pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516.

Specialioji literatūra:

1. AHLBORN, Christian; BAYLEY, David; CROSSLEY, Helen. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08], p. 166-216. Prieiga per internetą: <<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08];
2. BALLESTEROS, Iratxe Gurpegui; SZARKA, Agnes. *Predatory pricing in the telecoms sector: the ECJ rules on the issue of recouping losses*. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus]. 2009, nr. 2 [žiūrėta 2011-04-08], p. 35-37. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/2009_2_8.pdf> [žiūrėta 2011-04-08];
3. EVANS, D. S.; PADILLA, A. J. *Tying Under Article 82 and the Microsoft decision: A Comment on Dolmans and Graf* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=596663> [žiūrėta 2011-04-08];
4. FAULL, J.; NIKPAY, A. *The EC Law of Competition*. 2nd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2007;

5. FEDERICO, Giulio. Tomra v. Commission of the European Communities: reversing progress on rebates? In *European Competition Law Review* [interaktyvus]. 2011 nr. 3 [žiūrėta 2011-04-08], p.139 – 141. Prieiga per internetą: <http://www.crai.com/ecp/assets/Federico_ECLR_Tomra_Rebates.pdf> [žiūrėta 2011-04-08].
6. GERADIN, Damien. *Is the Guidance Paper on the Commission's Enforcement Priorities in Applying Article 102 TFEU to Abusive Exclusionary Conduct Useful?* [interaktyvus]. March 12, 2010 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1569502> [žiūrėta 2011-04-08];
7. GERADIN, Damien. *The Decision of the Commission of 13 May 2009 in the Intel case: Where is the Foreclosure and Consumer Harm?* [interaktyvus]. October 16, 2009 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1490114> [žiūrėta 2011-04-08];
8. GOETEYN, Geert *et al.*. Predatory pricing. In *GCLC Research Papers on article 82 EC*. [interaktyvus]. July 2005 [žiūrėta 2011-04-08], p. 65-83. Prieiga per internetą: <<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08];
9. JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 3rd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2008;
10. JONES, A.; SUFRIN, B. *EC Competition Law. Texts, Cases, Materials*. 2nd ed. New York: Oxford University Press Inc., 2004;
11. KORAH, V. *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*. 7th ed. Oxford and Portland: Hart Publishing, 2000,
12. LANG, J. T. *Article 82 EC – The Problems and the Solution*. FEEM Working Paper No. 65.2009. [interaktyvus]. September 3, 2009 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1467747> [žiūrėta 2011-04-08];
13. MAIER-RIGAUD, Frank; VAIGAUSKAITĖ, Dovilė. Prokent/Tomra, a textbook case? Abuse of dominance under perfect information. In *Competition Policy Newsletter* [interaktyvus] 2006, nr. 2 [žiūrėta 2011-04-08], p. 19-24. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/cpn2006_2.pdf> [žiūrėta 2011-04-08];

14. MONTI, G. *Article 82 EC: What Future for the Effects-Based Approach?* In *Journal of European Competition Law & Practice* [interaktyvus]. 2010, Vol. 1, No. 1 [žiūrėta 2011-04-08], p 2-11. Prieiga per internetą:
< <http://jeclap.oxfordjournals.org/content/1/1/2.full.pdf+html> > [žiūrėta 2011-04-08];
15. O'DONOGHUE, R.; PADILLA, J.. *The Law and Economics of Article 82*. Oxford: Hart Publishing, 2006;
16. STANIKŪNAS, Rimantas. *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*. Vilnius: TEV, 2009;
17. WHISH, R. *Competition Law*. 6th ed. Oxford: University Press, Oxford, 2008.

Praktinė medžiaga

Europos Sąjungos:

1. Europos Teisingumo Teismo 2011 m. vasario 17 d. sprendimas byloje C-52/09, *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB*, (dar nepaskelbtas);
2. Europos Teisingumo Teismo 2010 m. spalio 14 d. sprendimas byloje C-280/08, *Deutsche Telekom AG v. Commission of the European Communities*, (dar nepaskelbtas);
3. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-202/07, *France Télécom SA v. Commission of the European Communities*, (dar nepaskelbtas);
4. Europos Teisingumo Teismo 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje C-95/04, *British Airways plc v. Commission of the European Communities* (2007), ECR I-02331;
5. Europos Teisingumo Teismo 2004 m. balandžio 29 d. sprendimas byloje C-418/01, *IMS Health v. NDC Health* (2004), ECR I-5039;
6. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje 62/86, *AKZO Chemie v. Commission of the European Communities* (1991), ECR I-3359;
7. Europos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje C-85/76, *Hoffmann – La Roche & Co v. Commission of the European Communities* (1979), ECR 461;
8. Bendrojo Teismo 2010 m. rugsėjo 9 d. sprendimas byloje T-155/06, *Tomra v. Commission of the European Communities*, (dar nepaskelbtas);

9. Pirmosios instancijos teismo 2007 m. rugsėjo 27 d. sprendimas byloje T-168/01, *GlaxoSmithKline Services v. Commission of the European Communities* (2006), ECR II-2969;
10. Pirmosios instancijos teismo 2007 m. rugsėjo 17 d. sprendimas byloje T-201/04, *Microsoft v. Commission of the European Communities* (2007), ECR II-3601;
11. Pirmosios instancijos teismo 2003 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje T-219/99, *British Airways plc. v. Commission of the European Communities* (2003), ECR II-05197;
12. Pirmosios instancijos teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje T-203/01, *Michelin v. Commission of the European Communities* (2003), ECR II-4071;
13. Pirmosios instancijos teismo 1994 m. spalio 6 d. sprendimas byloje T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission of the European Communities* (1994), ECR II-0755;
14. Pirmosios instancijos teismo 1991 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje T-30/89, *Hilti v. Commission of the European Communities* (1991), ECR II-1439;
15. Generalinio advokato Ján Mazák 2010 m. rugsėjo 2 d. išvada byloje C-52/09, *Konkurrensverket v. TeliaSonera Sverige AB*, (dar nepaskelbta);
16. Generalinio advokato Ján Mazák 2008 m. rugsėjo 25 d. išvada byloje C-202/07, *France Télécom v. Commission*, (dar nepaskelbta);
17. Komisijos 2009 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje COMP/C-3/39.530, *Microsoft (tying)*, OL, 2010 C 36, p. 7;
18. Komisijos 2009 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.990, *Intel*, OL, 2009 C 227, p. 13;
19. Komisijos 2007 m. liepos 4 d. sprendimas byloje COMP/38.784, *Wanadoo España vs. Telefónica*, OL, 2008 C 83, p. 6;
20. Komisijos 2006 m. kovo 29 d. sprendimas 2008/C219/12, *Prokent-Tomra*, OL, 2006 C 219, p. 12;
21. Komisijos 2004 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje COMP/C-3/37.792, *Microsoft*, OL, 2007 L 32, p. 23;
22. Komisijos 2003 m. liepos 16 d. sprendimas byloje COMP/38.233, *Wanadoo Interactive*, OL 2003, L 62, p. 8;
23. Komisijos 2003 m. gegužės 21 d. sprendimas byloje COMP/C-1/37.451, 37.578, 37.579, *Deutsche Telekom AG*, OJ, 2003 L 263, p. 9;

24. Komisijos 1993 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje IV/34.689, *Sea Containers v. Stena Sealink – Interim Measures*. OL, 1994 L 15, p.18;

Lietuvos:

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-996/2010;
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A11-871-02;
3. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. birželio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2034-07/2007;
4. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimas dėl AB „Orlen Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams, Nr. 2S-31;
5. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2010 m. sausio 21 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-1;
6. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2009 m. lapkričio 5 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-24;
7. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2008 m. lapkričio 6 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinis Vilniaus oro uostas veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-23;
8. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2007 m. birželio 7 d. nutarimas *Dėl Valstybės įmonės Tarptautinis Vilniaus oro uostas veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-14;
9. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2006 m. spalio 5 d. nutarimas *Dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-12;

10. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2006 m. sausio 5 d. nutarimas *Dėl AB „Lietuvos paštas“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams*, Nr. 2S-1;
11. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui*, Nr. 2S-16;
12. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas *Dėl A.Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimus*, Nr. 2S-8;
13. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. balandžio 11 d. nutarimas *Dėl AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punkto reikalavimus*, Nr. 5/b;
14. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas *Dėl SPAB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas*, Nr. 6/b;
15. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. *nutarimas Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus*, Nr. 2/b;
16. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. gruodžio 22 d. nutarimas *Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatomis*, Nr. 16/b;
17. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. liepos 10 d. nutarimas *Dėl AB „Mažeikių nafta“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 3 punkto pažeidimo*, Nr. 11/b.

Kiti šaltiniai:

1. International Competition Network, the Unilateral Conduct Working Group. *Report on the Analysis of Refusal to Deal with a Rival Under Unilateral Conduct Laws* [interaktyvus]. April 2010 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc616.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08];
2. Europos Bendrijų Komisijos Komunikatas: Komisijos įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės. OL, 2009 C 45, p. 7;
3. 2008 m. gruodžio 3 d. Komisijos pranešimas spaudai *Antitrust: consumer welfare at heart of Commission fight against abuses by dominant undertakings* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1877&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>> [žiūrėta 2011-04-08];
4. 2007 m. liepos 4 d. Komisijos pranešimas spaudai *Antitrust: Commission decision against Telefónica – frequently asked questions* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/274&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>> [žiūrėta 2011-04-08];
5. European Commission DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses: public consultation. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/competition/antitrust/art82/discpaper2005.pdf>> [žiūrėta 2011-04-08];
6. Europos Komisijos pranešimas dėl 81 straipsnio 3 dalies taikymo gairių, OL, 2004 C 101, p. 97;
7. LEARY, Thomas B. Speech before the Steptoe & Johnson and Analysis Group/Economics 2001 Antitrust Conference Washington, D.C [interaktyvus]. May 10, 2001 [žiūrėta 2011-04-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.ftc.gov/speeches/leary/learyneedforobjecandpredic.shtm>> [žiūrėta 2011-04-08].

Santrauka

Supratus, jog formalus tam tikrų dominuojančių ūkio subjektų veiksmų uždraudimas neatitinka ekonomikos dėsnių ir verslo realijų, Europos Komisija jau nuo 2003 m. pradėjo svarstyti galimus pokyčius SESV 102 straipsnio taikyme, o 2009 m. paskelbė prioritetus antikonkurencinio elgesio nagrinėjimo srityje įtvirtinantį Komunikatą. Jis pasitarnauja teisinio tikrumo principui, nes dominuojančios įmonės dėl pateiktos analizės struktūros galės aiškiau įvertinti savo veiksmus. Reforma svarbi ir visuomenei, kadangi žadama sutelkti dėmesį į piktnaudžiamą elgesį, labiausiai kenkiantį vartotojams. Tačiau realų naujojo požiūrio įsitvirtinimą gali įrodyti tik jo taikymas bylose. Todėl įvertinimas, kokie pokyčiai vystėsi praktikoje nuo pat reformos pradžios, yra reikalingas kylančių problemų įvardijimui, jų sprendimui ir tolesnei reformos sėkmei. To ir siekiama trijose šio magistro darbo dalyse. Pirmiausiai trumpai apibūdinama pati reforma, jos priežastys, problematika ir kritika. Tuomet apžvelgiama naujausia Europos Komisijos ir Europos Sąjungos teismų praktika bylose, susijusiose su antikonkurenciniu ūkio subjektų elgesiu. Trečiojoje darbo dalyje aptariamos nuo pat naujojo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priėmimo nagrinėtos piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos, kuriose pasireiškė konkurentus eliminuojantys veiksmai. Atlikus tyrimą, padarytos išvados, jog ir Europos Sąjungos, ir Lietuvos bylų praktikoje reformos poveikis gana žymus, pasireiškia detalesne ekonomine analize ir dominuojančių ūkio subjektų elgesio pasekmių vertinimu. Tačiau institucijų sprendimams vis dar sulaukiant gausios kritikos ir nesant iki galo aiškios teismų pozicijos, tolesnis reformos vystymasis ir sėkmė galės būti įvertinti tik ateityje.

Summary

The Impact of the Reform of Article 102 of the Treaty Establishing the European Union on the Judicial Practice of the EU and Lithuania

Understanding that formal prohibition of some acts of dominant undertakings does not comply with economic and business realities, in 2003 the European Commission started considering possible changes in the application of article 102 of the Treaty Establishing the European Union. In 2009 it published a Communication introducing priorities in consideration of abusive exclusionary conduct. This enhances the principle of legal certainty, as due to the given framework of analysis, dominant undertakings will be able to evaluate their own actions more clearly. The reform is also important to the society as it is promised to focus on abusive behaviour, which is the most harmful to consumers. However, the real entrenchment of the new approach can only be proved by its application in cases. Therefore, the assessment of the changes evolving in practice since the very beginning of the reform is necessary for the identification of problems, their solution and further success in applying the new approach. That is what the three parts of this master thesis are aimed at. Firstly, the reform itself, its causes, problems and critics are described. It is followed by review of newest practice of European Commission and European Union courts in cases involving anticompetitive behaviour of undertakings in dominant position. In the third part all Lithuanian cases related with exclusionary conduct since the adoption of the new Competition Act are discussed. The investigation led to the conclusion that the reform of article 102 of the Treaty Establishing the European Union has a significant effect both on European Union and Lithuanian case law, what is evidenced by more detailed economic analysis and assessment of the consequences of dominant undertakings' behavior. However, as the decisions of institutions are still criticized and the stable attitude of courts is not stated yet, further development and success of the reform will only be able to be assessed in future.